

VAASAN JALKAPALLOSTADION

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Rakennusantikvaari, ark.yo.
Ruusa Viljanen Rossi, 2012

ESIPUHE

Jalkapalloa ja yleisurheilua palvelemaan rakennettu Hietalahden stadion valmistui 1937 Vaasan kaupungin toimesta ja edustaa maamme vanhinta urheilurakentamista. Sen pääosin puurakenteinen katsomo sekä torni ovat maamme ainoat säilyneet katsomorakenteet sotien väliseltä ajalta. Stadion on yhä käytössä jalkapallostadionina.

Hietalahden stadion on rakennushistoriallisesti ainutkertainen. Verrattavissa olevia suuria urheilukenttähankkeita katsomorakenteineen oli aikoinaan esimerkiksi Tampereella ja Turussa, mutta vain Vaasassa ne ovat säilyneet tähän päivään saakka. Stadionin katsomo, sekä kokonaisuuteen kuuluva maratontorni, on rakenteeltaan, julkisivultaan, tilajaoltaan ja käyttötarkoitukseltaan varsin hyvin säilynyt. Stadion on merkittävä tekijä Hietalahden alueen kehityksessä viljely- ja hakamaakäytössä olleesta kartanopuistosta kaupungin monipuoliseksi virkistys- ja urheilukeskukseksi. Se on Hietalahden urheilupuiston vanhin rakennettu kokonaisuus ja todistusvoimainen avain alueen historiaan.

Stadion vanhoine katsomoineen ja torneineen on merkittävä paikallisidentiteetin luoja ja tärkeä osa vaasalaista omaleimaisuutta. Se on toiminut vaasalaisen urheilun kisapaikkana jo 75 vuotta.

Hietalahden stadionin katsomon rakenteet ovat ikääntyneet ja puutteellisen tiedon johdosta jääneet vaille tarkoituksenmukaista huoltoa, jolloin ne ovat päässeet vaurioitumaan. Stadion kokonaisuudessaan on vuosien mittaan kehittynyt vailla kokonaissuunnitelmaa, jolloin lisäykset, nyt epäedullisesti vanhenneina, hajottavat alueen alkuperäistä ryhdikästä ilmettä. Vanha puurakenteinen katsomo koetaan näistä syistä

liiankin helposti purkukelpoiseksi.

Jalkapalloilun tilatarpeet ja UEFA:n esittämät suori-tuspaikkavaatimukset luovat Vaasassa paineita uuden stadionin rakentamiselle. Liigalisenssien säilyttämiseksi tulisi katettua katsomotilaa saada lisää ja yleisöä palvelevat tilat olisi tasoltaan saatava ajanmukaisiksi.

Toiveita näyttävän stadionrakentamisen tuomista positiivisista vaikutteista kaupungin imagolle elätellään myös.

Tämä rakennushistoriaselvitys on laadittu kaavoituksen tarpeisiin, suojelutarpeiden määrittelyn tueksi. Auttakoon selvitys omistajia ja käyttäjiä ymmärtämään ja ylläpitämään myös valtakunnallisella tasolla merkittävää vaasalaista rakennusta ja kehittämään stadionia jalkapalloilun tarpeisiin sen huomattavat kulttuurihistorialliset arvot säilyttäen.

Aikamme globalisoituneessa maailmassa paikallis-arvot ja paikan henki ovat nousseet ansaitsemaansa arvoon kaupunkien välisessä kilpailussa. Erottuakseen muista on osattava ja uskallettava olla oma itsensä ja voimistaa omia erityispiirteitään. Kaupungin portilla, Valtatie 3:n varrella sijaitsevalla ainutkertaisella Hietalahden jalkapallostadionilla on merkittävä potentiaali tässä taloudellisesti merkittävässä imagollisten arvojen menestyspelissä.

Sisällysluettelo

4	Johdanto	27	KÄYTÖN HISTORIAA	48	Dokumenttiarvot
5	PERUSTIETOLOMAKE	29	KATSOMON INVENTOINTI	48	Rakennushistoriallinen arvo
6	SIJAINTI JA KOKONAISUUS	29	Kohteen karakterisointi	48	Rakennustaiteellinen arvo
6	Näkymät stadionille	29	Arkkitehtuuri	48	Teknillishistoriallinen arvo
6	Puusto ja maisema	30	Pohjaratkaisu/tilajärjestelmät	48	Yhteiskuntahistoriallinen arvo
9	STADIONIN RAKENTAMISEN TAUSTAA	31	Rakenne	48	Kokemukselliset arvot
9	Aikaista urheilu- ja liikuntahistoriaa	32	Rakennusosat	49	ARVOJEN HAAVOITTUVAISUUSARVIO
9	Vaasalaisen jalkapallon syntyhistoriaa ja hietalahden vanha urheilukenttä	37	Materiaalit ja pinnat	49	Kannanotto tulevaisuutta ajatellen
12	Puuvillatehtaan englantilaiset toivat jalkapallon vaasaan	39	Talotekniikka /sähköt		
12	Vaasan kunnallisen urheilutoimen ensimmäinen hanke	39	Katsomon sisätilat		
		39	Kuvaus		
14	SYNTY- JA SUUNNITTELUHISTORIA	42	MARATONTORNIN INVENTOINTI		
14	Sijoittaminen	42	Arkkitehtuuri		
15	Stadion toteutettiin lama-ajan työllistämishankkeena	43	Rakenne ja rakennusosat		
16	Sereniuksen suunnitelmat	44	Sisätilat		
16	Katsomo	44	Muut rakennukset		
19	Maratontorni	45	Alueen tilapäistä rakennuskantaa		
21	Rakennusaika	46	REFERENSSEJÄ		
22	Vihkiäiset 31.5.1937 - Suuri kansanjuhla	46	Suomalaista urheilurakentamista 1900-luvun alussa		
24	”Urheilukenttä ja -välineet” – aikansa rakennusoppi	46	Eläintarhan kentän katsomo		
25	MUUTOKSIA JA KORJAUKSIA	47	Tampereen kentän katsomo		
		47	Turun urheilupuiston kentän katsomo		
		47	Helsingin olympiastadionin torni		
		48	STADIONIN ARVOTTAMINEN		

JOHDANTO

Hietalahden jalkapallostadionin rakennushistoriaselvityksen tavoite on kuvata rakennuksen syntyhistoria, suunnittelu ja rakentaminen, dokumentoida sen nykytila ja arvioida säilyneisyys.

Rakennushistoriaselvityksen on tilannut Vaasan kaupungin kaavoitusosasto Hietalahden urheilualueen asemakaavamuutosta varten. Selvityksen käyttötärpeen kannalta on ollut olennaista keskittää selvitystyö stadionin alueen kehitykseen ja historiaan, sekä kohteen arvottamiseen valtakunnallisessa vertailussa. Sisätilainventointi on siten jätetty yleiselle tasolle.

Hietalahden stadionin säilyneisyyttä on analysoitu vertailemalla piirustuksia, rakennushankkeen kustannusarviota, korjauskertomuksia ja eri aikoina otettuja valokuvia nykytilaan. Säilyneisyyden ja nykytilan arviointi on tehty silmämääräisesti ilman rakenneavauksia ja maalitutkimuksia.

Inventoinnin yhteydessä tehdyn kuntokartoituksen tulokset sekä rakennuskonservoinnin näkökulmasta annetut toimenpidesuositukset ohjaavat käyttäjiä korjaamaan ja kehittämään stadionin kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia niiden omista lähtökohdista käsin.

Selvityksen yhteenvedossa hahmotellaan linjauksia kohteen hyödyntämiseksi sen arvot huomioiden tai niitä korostaen.

Lähteet:

Selvityksen lähdeaineiston ytimen ovat muodostaneet Vaasan kaupunginvaltuuston asiakirjat suunnittelun ja rakentamisen ajalta, sekä alkuperäiset arkkitehti-

piirustukset ja myöhempien vaiheiden rakennuslupakuvat. Asiakirjat löytyvät Vaasan kaupungin keskusarkiston kokoelmista. Vaasan urheilutoimen kanslian tuhoutuminen tulipalossa sotien jälkeen vaikeutti sotia edeltävän keskustelun ja päätöksenteon tutkimista lähdeaineiston puutteellisuuden vuoksi.

Luettelot asiakirjoista sekä piirustusluettelot arkkitehti- ja piirustuksista on selvityksen lopussa liitteenä. Vaasan kaupungin rakennustarkastuksen arkistosta löytyneet rakennuslupapiirustukset on valokuvattu ja liitetty selvitykseen.

Pohjanmaan museo on 15.5.2007 antanut lausunnon joka puoltaa Stadionin säilyttämistä. Museo pysyy yhä kannassaan 16.3.2012 korostaen kohteen kulttuurihistoriallista arvoa, eikä siis puolla Vaasan kaupungin kaavoituksen purkulupahakemusta. Lausunto on liitetty selvityksen loppuun.

Contria Oy on tehnyt selvityksen stadionin rakenteiden turvallisuudesta: Kantavuustarkastelu, Hietalahden jalkapallokentän vanha katsomokatos, 2009. Tarkastelu on liitetty selvityksen loppuun.

Muutoshistorian kartoittamiseksi on haastateltu käyttäjiä ja huollosta vastaavia: Hietalahden stadionin vahtimestari Tapio Jousimäkeä, Vaasan kaupungin vapaa-aikaviraston liikuntapaikkaosaston työpäällikkö Jari Kiveliöä, Vaasan Palloseuran Raimo Kakkuria.

Rakentamisen vaiheiden ymmärtämisessä on apuna käytetty valokuvia eri ajoilta. Valokuvia selvityksen käyttöön on saatu Vaasan kaupungin valokuvakokoelmasta Pohjanmaan maakuntamuseosta. Turun kaupunginarkisto on auttanut osaltaan aineiston löytämisessä koskien Turun Urheilupuiston vanhaa urheilukentän katsomoa.

Sanomalehtiartikkelit stadionin valmistumisen ajalta ovat valaisseet sen syntyhistoriaa ja valottaneet aikalaiskuvaan rakentamisen ja käyttöönoton tiimoilta. Vaasa-lehden, Vasabladetin ja Ilkan julkaisemat valokuvat vihkiäisistä vuonna 1937 ovat toimineet tärkeinä kuvälähteinä tiedoille stadionin alkuvaiheista.

Urheilurakentamisen osalta lähdetieto on merkittävässä määrin kulkenut Museoviraston erikoistutkija Hilikka Högströmin kautta. Kalervo Ilmasen *Kunnat liikkeellä*, sekä hänen tutkimustyönsä Vaasan liikuntatoimen kehityspiirteistä 1928-1992 on toiminut tärkeänä lähteenä kunnallisen urheilurakentamisen aikaisen kehitysvaiheen ymmärtämiseen ja Hietalahden stadionin rakentamisen yhteiskuntahistorialliseen kontekstualisointiin.

Helsingin Olympiarakentamisen osuutta Hietalahden jalkapallostadionin suunnittelun innoittajana on tutkittu ajan Arkkitehti-lehtien pohjalta, sekä Hilikka Högströmin *Stadionin Torni*-artikkelin kautta.

Hietalahden kaupunginosan kehityksen osalta päälähteenä on käytetty Hietalahden pienkiinteistöyhdistyksen 1992 julkaisemaa teosta *Hietalahti, Sandviken - Kaupunginosa Vaasassa 1350-1992*.

Jalkapallon jalkautumista Vaasaan olen tutkinut VIFK:in 50-vuotisjuhlakirjan, sekä Pohjanmaan museon toimittaman *Maali! Vaasalainen jalkapallo 100v.*-teoksen pohjalta

Hugo Lahtisen *Urheilukenttä ja välineet*-teos vuodelta 1930 on opastanut aikansa urheilurakentamisen ohjeisiin.

PERUSTIETOLOMAKE

KOHDETIEDOT

rakennus	Hietalahden jalkapallostadion
kiinteistötunnus	
osoite	65100 Vaasa
rakennuttaja	Vaasan kaupunki
valmistumisvuosi	1937
suunnitteluajankohta	1932-1935
rakennusajankohta	1932-1937
käyttötarkoitus	jalkapallostadion
suojelutilanne	alueella ei ole voimassa olevaa asemakaavaa
omistaja	Vaasan kaupunki
katsomopaikat	yhteensä 4211 paikkaa neljässä katsomossa

SUUNNITTELIJATIEDOT

arkkitehti	Ingvald Serenius, kaupunginarkkitehti
------------	---------------------------------------

SIJAINTI JA KOKONAISUUS

Jalkapallostadion sijaitsee Hietalahden kaupunginosassa noin puolitoista kilometriä Vaasan kantakaupungista kaakkoon. Stadion on osa Hietalahden urheilupuistoa. Se rajautuu länsi- ja pohjoispuolella Valtatie 3:een, eteläpuolella sijaitsee tenniskenttiä ja tenniskeskus, itäreunaa pitkin kulkee Rantamaantie, jonka toisella puolella sijaitsee Vaasan ravirata. Yllä mainittujen lisäksi Hietalahden urheilupuistoon kuuluu yleisurheilustadion Kaarlen kenttä, Monitoimiviheriön nurmikenttiä, uimahalli, jäähalli ja pesäpallostadion. Alueella on myös suosittu, kulttuurihistorialtaan arvokas virkistysalue Hietalahden puisto, jota käytetään lenkkeilyyn ja muuhun vapaaseen kuntoliikuntaan. Lähellä sijaitsee myös Kustaanlinnan hietainen uimaranta.

Jalkapallostadionia kiertää täyskorkea pystylautainen vaalean sinivihreäksi maalattu lauta-aita, jossa on pääsisäänkäynti pohjoiskaarteessa Rantamaantien varressa ja toinen sisäänkäynti etelässä. Pelikentän läntisellä reunalla on pääasiassa puurakenteinen katettu katsomorakennus. Maanmerkkinä toimii Rantamaantien reunalla sijaitseva nelikerroksinen stadionin torni. Kentän muita laitoja kiertää eri ajoilta peräisin olevat avoimet katsomorakenteet ja alueella on lisäksi erilaisia tilapäisen oloisia myynti- ja palvelukioskeja ja –vaunuja.

Näkymät stadionille

Kaupunkia lähestyessä moottoritietä pitkin jää jalkapallostadion puuston katveeseen oikealle. Lautaita ja korkeat valonheittimastot paljastavat kuitenkin jotain alueen käytöstä. Keskustan suunnasta tultaessa, Ranta-

maantietä pitkin, näkyy stadionin torni Hietalahdenkadun risteykseen. Rantamaantietä etelään päin, Kaarlenkentän suuntaan, stadion erottuu aitauksen takaa lähinnä mainoskylttiensä puolesta. Eteläkaarteessa on huomaamaton sisäänkäyntiportti ajanottokellon vieressä, suljetun oloinen lippukioski portin pielessä. Stadion näkyy myös moottoritien toisella puolella kulkevalle pyörätielle, luoden siten näköyhteyden Hietalahden urheilupuiston eri osien välille.

Puusto ja maisema

Viheraluetypiltään kohde liittyy urheilupuiston ympäristöön, jota leimaa avoimet hiekka- tai nurmikäntät, joita reunustaa yksittäiset puut tai puurivit. Stadionin ja moottoritien välisellä kapealla vyöhykkeellä on tiivistä ja pusikoitunutta kasvillisuutta, mm. koivua ja pihlajaa.¹ Lautaita reunustaa lähes kauttaaltaan vähäisessä hoi-

¹ Hietalahden-Purolan laakso, Maisemaselvitys ja ulkoilualuesuunnitelma, Vaasan kaupunki 2007

dossa oleva tienvarsi-/luonnonlajikasvillisuus. Stadionin sisäänkäynti pohjoisessa on ilmeeltään puistomaisempi, suurine puineen – muun muassa lehmuksia ja koivuja, sekä kivettyine sisäänajo- ja paikoitusalueineen. Stadionin aidan sisäpuolelle on molemmissa päädyissä istutettu kaarteeseen muotoa seurailevat rivit pylväshaapoja. Alueella on myös jonkin verran muita pienehköjä istutuksia.

vas. Stadion Hietalahden Villalle vievältä tieltä katsottuna.

oik. Stadionin pylväshaaparivistöä.

Hietalahden Jalkapallostadionin Rakennukset

1. Pääkatsomo, 1937. Kulttuurihistoriallisesti arvokas.
2. Katsomon Wc-siipi, 1966
3. Pääsisäänkäynti, 1966
4. Avokatsomo
5. Maratontorni, 1935. Kulttuurihistoriallisesti arvokas.
6. Tornin wc-siipi
7. Avokatsomot
8. Tilannetaulu ja ottelukello 1935. Kulttuurihistoriallisesti arvokas
9. Avokatsomo E.
10. Anniskelupaviljonki, 1999
11. Öljypoltin, 1996
12. Varasto, 1990-luku

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

2.

1.

12.

11.

10.

HIETALAHDEN STADIONIN RAKENTAMISEN TAUSTAA

Vaasan jalkapallostadionin syntyhistoria on läheisesti liitettävissä sekä maan urheilu- ja liikuntahistoriaan, Hietalahden kaupunginosan kehityshistoriaan, Vaasan kaupungin urheilutoimen historiaan, että yleisemmällä tasolla modernin hyvinvointiyhteiskuntamme alkutaipaleeseen ja kehitykseen. Stadion on oleellinen osa vaasalaista urheiluhistoriaa ja tärkeä tekijä Vaasalaisten jalkapalloseurojen historiassa.

Aikaista urheilu- ja liikuntahistoriaa

Meidän aikamme ikään kuin itsestään selvä laaja urheiluinnostus sai alkunsa 1900-alussa, tulosurheilun tullessa muotiin Tukholman vuoden 1912 olympialaisten suomalaismenestyksen vauhdittamana. Sitä aikaisemmin urheilu oli lähinnä ylimpien yhteiskuntaluokkien etuoikeutettu harrastus. Laajemmin nuo-

Tukholman Olympialaiset 1912, Hannes Kolehmainen etualalla

riso innostui urheilusta vasta sotien jälkeen.

Vaasassa järjestäytyneellä urheilutoiminnalla on kuitenkin pitkät perinteet. Ensimmäinen miehille ja naisille tarkoitettu voimisteluseura VIS perustettiin kaupunkiin jo vuonna 1860. Viisi vuotta myöhemmin perustettiin Vaasan läänin metsästysseura ja vuonna 1878 purjehdusseura. Mainittujen yhdistysten luonteesta huomataan miten urheilu- ja liikuntaharrastus oli alkuvaiheessa vain porvariston ja virkamiesluokan kiinnostuksen kohteena. Vasta sitten kun kaupunkiin vuonna 1881 sijoitettiin tarkka-ampujapataljoona, alkoi urheiluharrastus vähitellen levitä tavallisen kansan keskuuteen. Asevelvolliset harrastivat kilpailutarkoituksessa ainakin hiihtoa ja ammuntaa.² Kuntoliikuntaa harrastivat kuitenkin ennen toista maailmansotaa vain harvat. Lähinnä ylioppilaat ja jossain määrin keskiluokkaan kuuluvat alkoivat 1930-luvulla liikkua olympia-aatteen innoittamina. Yhtenä pontimena olivat myös maanpuolustukselliset tarpeet, vain hyväkuntoiset armeijan käyneet miehet menestyisivät maanpuolustuksessa.³

Kaupungistumisen myötä alettiin puhua liikunnasta harrastuksena ja liikuntapaikkojen rakentaminen vauhdittui. ”Nykyaikainen urheilu on olennaisessa määrässä suurkaupungin aikaansaannos, se merkitsee

² Kalervo Ilmanen, 1993

³ Jouko Kokkonen, 2010

voimakasta pyrkimystä tasoitukseen nykyaikaisessa ansiotyöelämässä, se ilmaisee uuden käsityksen kansan terveyden ja voiman merkityksestä ja ilmentää uuden nuorisokulttuurin.”⁴

Vaasalaisen jalkapallon syntyhistoriaa ja Hietalahden vanha urheilukenttä

Viime vuosisadan alussa alettiin Vaasassa yleisemmin perustaa kilpaurheiluseuroja. Seuroista vanhimpia ovat aivan vuosisadan vaihteessa syntyneet IFK, Kiisto, Vasama ja Uimaseura. 1905 toimi Vaasassa jo seitsemän jalkapalloilevaa urheiluseuraa. Urheilurakentamisen vauhdittamiseksi seurojen johtomiehet perustivat vuonna 1903 urheilukenttäkomitean, jonka ensimmäisenä hankkeena oli ajaa urheilukentän rakentamista Hietalahteen.

Urheiluharrastuksen yleistymisen myötä kasvoivat myös vaatimukset paremmista ja keskenään vertailukelpoisemmista suorituspaikoista. Vaasassa palloilukenttänä oli aikaisimmillaan toiminut Hietalahden huvilan edustalla oleva aukea sekä Kasarminkenttä. Valtuusto esitti vuonna 1904 rahatoimikamarille, että se ryhtyisi rakennuttamaan pikaisella aikataululla kenttää, jonka piirustukset oli laatinut kaupunginpuutarhuri ja kohteen kustannusarvio oli miljoona silloista markkaa. 1905 kaupunki rakensikin Hieta-

⁴ Arkkitehti 1/1933

lahteen, Vanhaan Vaasaan ja Hietalahden puistoon vievien teiden väliselle niitylle, odotetun urheilukentän. Alavalle maalle laajan tasaisen kentän rakentaminen oli vaativa tehtävä. Kunnallisena rakennushankkeena Hietalahden vanha kenttä olikin todella merkittävä. Lähtölaukaus kunnalliselle liikuntarakentamiselle Vaasassa oli sitä myöten ammuttu.⁵ Vaasan ensimmäinen jalkapallon turnauskilpailu järjestettiin

vuonna 1907 Hietalahden kentällä.

Näinä aikoina ei kaupungin asutus ulottunut kaakkoissuunnassa Hietalahdenkadun kulmaa kauemmaksi. Hietalahden puisto limittyi luontevasti luonnontilaiseen metsään ja niittyyn, joka jatkui aina Rytilaaksoon saakka. Kentän lähiympäristö muodostikin täten oivan maaston maastojuoksu- ja murto-

5 Kalervo Ilmanen, 1993

vas. Hietalahti 1855 vuoden kartan mukaan.
oik. Hietalahden vanhan urheilukentän paikka vuoden 1895 karttaan merkattuna.

maahiihtokilpailujen pitämiselle. Vanhaan Vaasaan vievän tien toinen puoli, nykyinen raviradan alue, oli vesijättömaata, jolle muodostui talvisin suosittu luonnonjäinen luistinrata.

Hietalahden Villan merkitys kaupungin ylempien kansanluokkien, eli varsinkin sen ruotsinkielisen väestön, virkistys- ja seurustelualueena lieenee alueen edullisen topografian ohella vaikuttanut urheilukentän sijoittamiseen Hietalahteen.

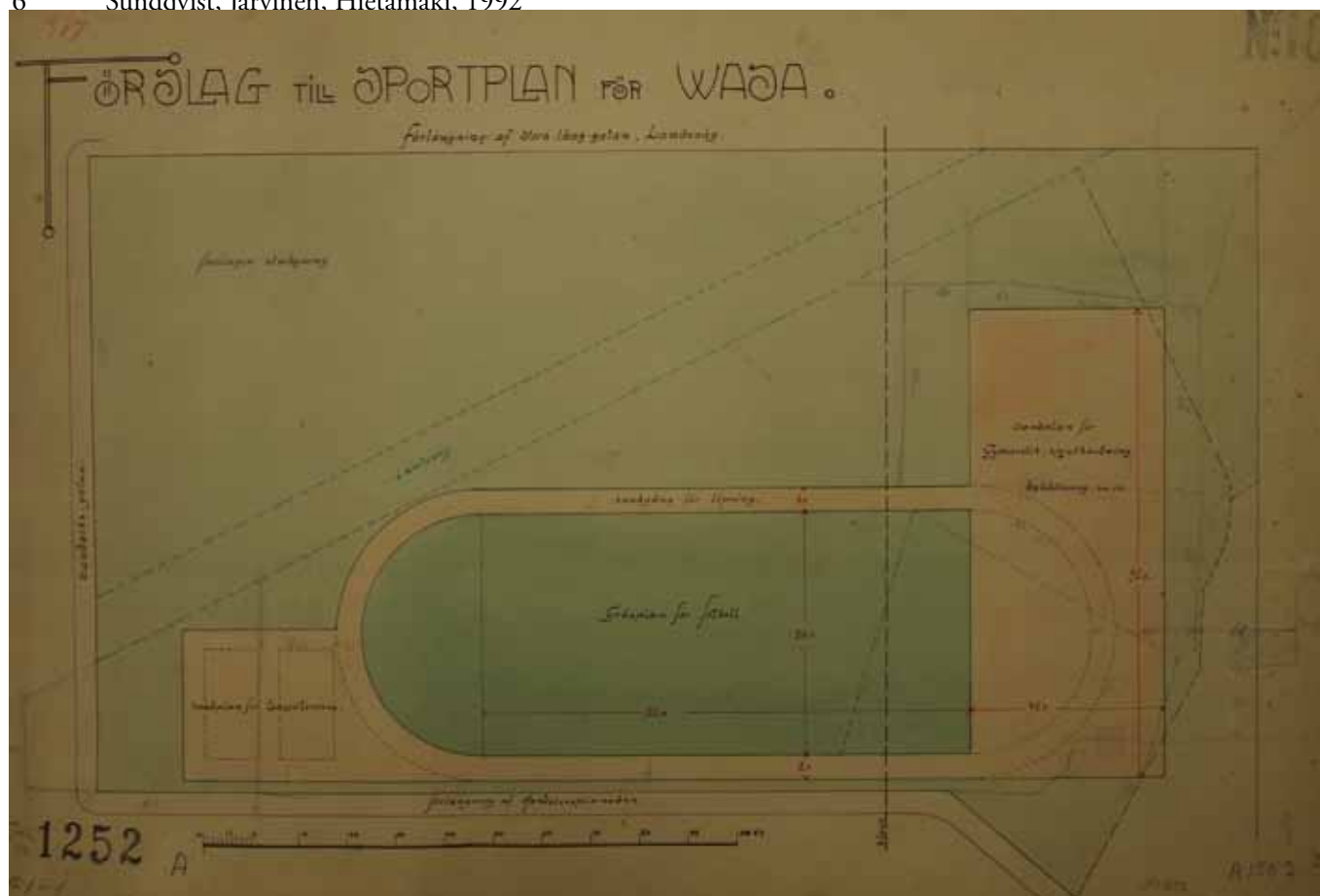
Hietalahden ensimmäinen kenttä toimi 1900-luvun alkuvuosikymmeninä vaasalaisen yleisurheilun ja palloilun keskuksena, mutta sen merkitys kilpailujen pitopaikkana kuitenkin väheni urheilijoiden ja penkkiurheilijoiden vaatiessa entistä nykyaikaisempia suorituspaiikkoja. Ensimmäisenä katosivat Hietalahdesta

mestaruussarjatasoiset jalkapallo-ottelut, jotka siirtyivät vuonna 1928 Vöyrinkaupunkiin, vastaperustetun Vaasan Palloseuran kaupungin vuokratontille rakennalle uudenaikaiselle ruohokentälle.⁶

Vaasan kunnallisen urheilutoimen ensimmäinen hanke

Urheiluseurat vastasivat 1900-luvun alkuvuosikymmenillä talkoovoimin lähes kaikesta kaupungin urheilu- ja liikuntatoiminnasta, mikä kävi ajan mittaan ylitsepääsemättömän raskaaksi. Kaupunkiin perustettiin lopulta vuonna 1928 urheilulautakunta,

6 Sundqvist, Järvinen, Hietamäki, 1992

Ehdotus Hietalahden urheilukentäksi vuodelta 1910.

Puuvillatehtaan englantilaiset toivat jalkapallon Vaasaan

Vaasan puuvillatehtaan rooli vuosisadan vaihteessa on ollut merkittävä ja sillä on ollut voimakas epäsuora vaikutus myös kaupungin urheiluelämään. Vuonna 1890 on Vaasa ollut maan kolmanneksi suurin teollisuuskaupunki. Puuvillatehdas on tällöin ollut kaupungin suurin työllistäjä 1500 työntekijänsä myötä. Seuraavien kolmenkymmenen vuoden huima väestönkasvu – Vaasan asukasluku enemmän kuin kaksinkertaistui, 10000:sta 21000:een – on katsottu olevan paljolti Puuvillatehtaan työllistävän vaikutuksen ansiota.¹ Puuvillatehtaan yhteydet jalkapallon synnyinmaahan Englantiin oli selkeästi myötävaikuttava tekijä lajin jalkautuessa Vaasaan.² ”Den första fotbollsmatchen i Vasa som veterligen blivit omtalad spelades en sommarkväll år 1896 framför Sandviks villa. Det var ‘herrar och drängar’ från bomullsfabriken som i klunga sprang efter bollen.””[pojkarnas] kunskap om spelregler var obefintlig, men domare mr Emanuel Cooper visste destu mera om spelet. Fotbollsbiten engelsman som han var försökte han entusiastiskt få spelet infört här i Vasa. Det sparkades kanske sedan då och då bland pojkarna i staden, men först åren 1904-05 fick fotbollen en riktigt plats på en

del idrottsföreningars program. Främst bland pionjerna gick nu mr. Edward Cooper, samt ing. A. Gardberg och gymnastiklärare Paul Richter.”³

Emanuel Cooper oli englantilainen insinööri, Puuvillatehtaan ’Weaving manager’ ja Axel Gardberg Englannissa ja saksassa kouluttautunut tammisaarelainen tekstiiliinsinööri, joka toimi Puuvillatehtaalla ’Carding Manager’ina vuosina 1906-1909 ja josta sittemmin tuli Teknillisen korkeakoulun tekstiiliteollisuuden professori ja Finlayson-Forssan johtaja.⁴ Nämä samaiset kolme englantilaisen jalkapallokulttuurin Vaasan suurlähettilästä olivat myös perustamassa Vaasan urheilukenttäkomiteaa vuonna 1903.

³ Idrottsföreningen Kamraterna Vasa 1900-1950 – En jubileumsskrift av Kaj Hagman

⁴ <http://www.geni.com/people/Axel-Werner-Gardberg/6000000001597318856>

luonnollisena jatkeena seurojen vapaaehtoiselle yhteistoiminnalle.

Vaasan tuoreen kunnallisen urheilutoimen ensimmäiseksi voimannäytökseksi tuli Hietalahden uuden kentän rakentaminen. ”Leikki-, urheilu- ja kylpy paikkojen, siis liikuntakasvatuslaitosten järjestäminen kuuluu nyttemmin valtakunnan, kaupungin julkisiin tehtäviin aivan samalla tavalla kuin veden ja valon hankinta, viemäriverkoston rakentaminen, koulujen ja sairaaloiden pystyttäminen.”⁷

Hietalahden vanhan urheilukentän osoittauduttua auttamattomasti vanhentuneeksi valmistui sen kaakkoispuolelle pitkän suunnittelu- ja rakennusvaiheen jälkeen lopultakin vuonna 1937 uusi kenttä.⁸

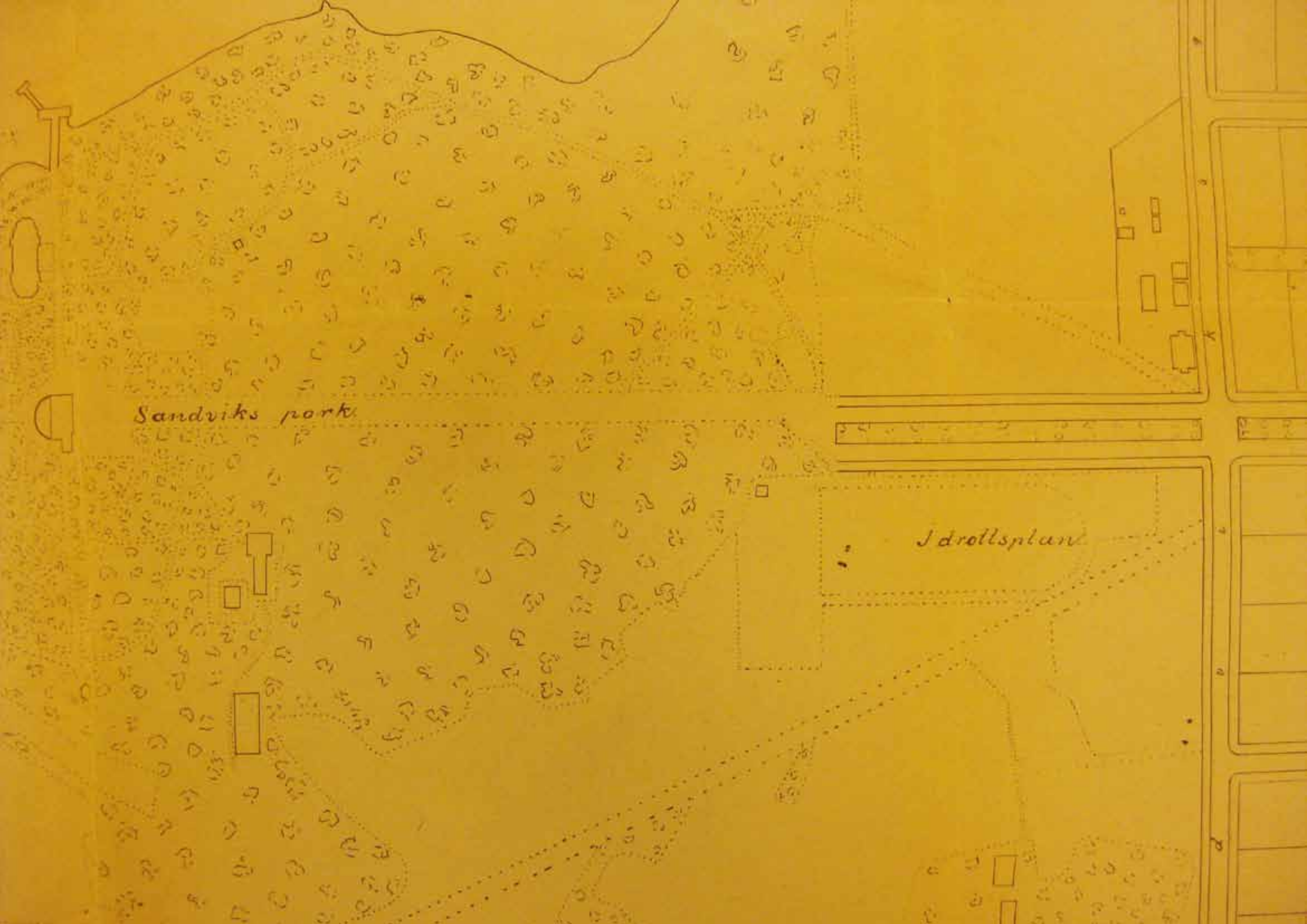
⁷ Arkkitehti 1/1933

⁸ Kalervo Ilmanen, 1993

Postikorttinäkymä Kauppapuistikolta Hietalahden Villan suuntaan vuosisadan vaihteessa. Vanhaan Vaasaan johtava maantie kuvassa vasemmalla.

¹ Vasabladet 2012, 18 juni

² Maali! Vaasalainen jalkapallo 100v. Pohjanmaan museo

Sandviks park

Idrollsplan

SYNTY- JA SUUNNITTELUHISTORIA

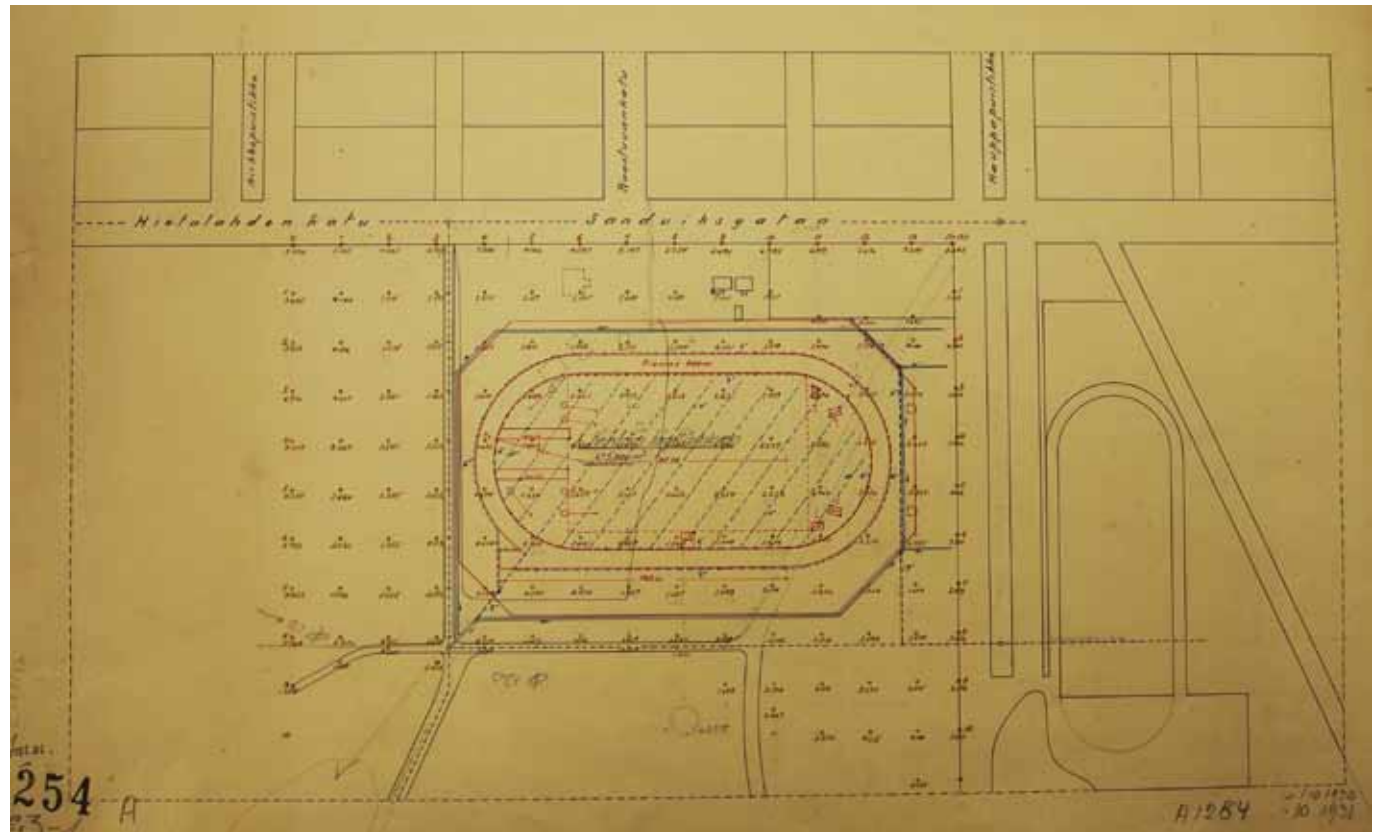
Sijoittaminen

Kaupunginvaltuustossa asia oli esillä useampaan otteeseen vuonna 1932. Esityslistassa numerolla 47 esitetään ”kysymys uuden urheilukentän sijoittamisesta”. Vaasan Vasama on ehdottanut uuden urheilukentän sijoittamista sen nykyiselle paikalle, vanhan kentän kaakkoispuolelle, ja sen pohjalta on laskettu kustannusarviot haasteelliselle salaojittamiselle ja ta-soittamiselle. Vedoten vanhan kentän läheisyydestä saataviin hyötyihin – ”tultaisiin toimeen yhdellä pukuhuoneella” – ja siihen, että ”tämä paikka on enemmän suojassa kuin edellinen” kaupungininsinööri I.I. Holming ehdottaa päätettävän uuden urheilukentän sijoittamisesta.

Urheilulautakunta esitti toisena vaihtoehtona kentän sijoittamiselle entisen radiolennättimen paikkaa, eli paikkaa, jolla nykyisin sijaitsee uimahalli. (ehdotuspiirustukset tähän) Tämän lisäksi keskusteluissa mainitaan Kasarmintorin soveltuvuus palloilukentäksi. Eri vaihtoehdoista keskusteltua myös eri urheiluseurojen edustajien kesken, päädyttiin puoltamaan Holmingin ehdottamaa sijoitusta. Sijoitusvaihtoehtona entisen radiolennättimen paikan eduiksi laskettiin keskeisempi yleissijoitus, paremmat kulkuyhteydet ja luontevampi sopeuttaminen kaupunkikuvaan. Nykyinen paikka katsottiin kuitenkin urheiluteknillisessä suhteessa sopivammaksi, millä lienee viitatus kentän

korkeuteen merenpintaan nähden, hylätty ehdotus sijaitsi matalammalla. Alavalla maalla salaojitus oli haasteellinen tehtävä. Eduiksi laskettiin myös vanhan kentän läheisyydestä koituvat hyödyt yhteisistä pukuja suihkutiloista. Uuden ja vanhan kentän yhdessä muodostaman kokonaisuuden katsottiin olevan positiivinen: ”Kun kentän valmistuttua nykyinen tullaan varaamaan jalkapalloilun harjoituskentäksi, niin se ja [ehdotettu] uusi kenttä muodostaisivat kokonaisu-

Ehdotus uuden urheilukentän rakentamiseksi nykyisen uimahallin paikalle, 1931.

den, joka hyvin sopii puistoalueen yhteyteen, jona Hietalahden alue vastaisuudessaakin säilytettäisiin.” Paikan koettiin myös olevan paremmin suojattu merenpuolisilta tuulilta ja sen rauhallisuus mainittiin etuna. Nykyisen sijoituksen haittapuoleksi koettiin maantien läheisyys ”josta pölyä tunkeutuu jossain määrin kentälle”. Suositeltiin, että kenttä rakennettaisiin ”muutama metri etämmälle maantiestä, jotta maantien puolelle voitaisiin istuttaa esim. tiheä kuusi- tai mänty, joka ainakin jossain määrin suojaisi aluetta sekä pölyltä että tuulilta.” ”Varkainkatselijoita silmäläpittäen” oli nykyinen sijoitus edullisempi kuin radiolennätin paikka, joskin kentälle olisi mahdollista nähdä ”kentän etelä-länsipuolella olevista puista.” Äänestyksen jälkeen lautakunta päätti puoltaa ehdotusta kentän sijoittamisesta sen nykyiselle paikalle.

Hietalahti eli näinä aikoina voimakasta kasvun aikaa.

Asemakadun, Hietalahdenkadun, Klemetinkadun ja Malmönkadun välisten kortteleiden uusklassinen asuinalue oli valmistunut pari vuotta aiemmin. Muu idänpuoleinen alue oli Malmönkadulta etelään kaupunkilaisten viljelykäytössä.

Stadion toteutettiin lama-ajan työllistämishankkeena

Kaupungininsinööri ehdotti kaupunginhallitukselle seuraavana kesänä ”että insinööriosastolle annettaisiin toimeksi ryhtyä sanottuihin rakennustöihin, koska työttömyys kaupungissa nähtävästi tulee lisääntymään siinä määrin, että kaupungin on järjestettävä uusia töitä työttömille.” Kaupunginhallitus vei ehdotuksen valtuustoon, jossa se hyväksyttiin.⁹

9 Kaupunginvaltuuston esityslistat 1932

Syyskuussa 1932 ryhdyttiin rakennustöihin. Kenttää rakennettiin kaikkiaan viiden vuoden ajan. Kaupunki varasi määrärahat hätäaputyönä helpottaakseen pulavuosien korkeaa työttömyyttä kaupunkilaisten keskuudessa. Töitä tehtiin etupäässä talvisin, jolloin työttömyyttä oli runsaammin. Töissä käytettiin lähinnä vanhempaa työväkeä, joiden työnsaantimahdollisuudet muilla työmailla olivat heikot. Tällä tavoin sosiaalisena aputyömaana toteutettuna hankkeeseen kulutettiin enemmän määrärahoja, kuin mitä se olisi tullut urakoitsijan suorittamana maksamaan.

Marraskuussa 1933 tasoitettiin kenttä. Vuonna 1935 pinnoitettiin juoksuradat, hyppy- ja heittopaikat ”riisiryyninkokoisella” tiilimurskeella. Samana vuonna saatettiin suunnittelutyö valmiiksi.

Ensimmäisenä valmistui itse kenttä, jolla kisailtiin ensimmäistä kertaa syksyllä 1935.

Sereniuksen suunnitelmat

Vuonna 1935 teki urheilulautakunta kaupunginvaltuustolle esityksen pienehköstä katsomosta pukusuojineen. Vaasan kaupunginarkkitehti Ingvald Serenius teki kuitenkin rohkean aloitteen ja laati suunnitelmat

vas. Näkymä Malmönkadulta itään 1930-luvulla.

oik. Urheilukenttiä rakennettiin 1900-luvun alussa mies- ja hevostyövoimin. Tässä Suonenjoella.

suurelle ja nykyaikaiselle katsomolle, jonka kustannusarvio tuli hyväksytyksi, jokseenkin yllättäen.¹⁰

Arkkitehti Ingvald Serenius (1900-1974) oli vuonna 1933 muuttanut Vaasaan saatuaan vakituisen viran kaupunginarkkitehtina. Hänen arvostettu arkkitehdinuransa ajoittui alkuvaiheissaan klassismin ja funktionalismin ideaalien murroskauteen, mikä näkyy selkeästi hänen tuotannossaan, jonka muotokieli pohjaa klassisiin elementteihin ja sommitteluperiaatteisiin, mutta hakee jo uudenlaista modernistista pelkistyneisyyttä, selkeyttä ja toiminnallisuuden korostamista. Urheilurakentamiseen Serenius oli tutustunut jo entisessä kotikaupungissaan Turussa, johon hän oli vuonna 1928 suunnitellut kaupungin ensimmäisen tennishallin. Vaasassa hänen tunnetuimpiin kohteisiin kuuluu Vaasan kirjastotalo vuodelta 1936 sekä Malmöntalo vuodelta 1950, jotka molemmat ovat arvotettu kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi. Muita kohteita ovat esim. Linja-autoasema.

Pula-ajan vastuuntuntoiset ajatukset rakentamisen taloudellisuudesta oli havaittavissa myös suhteessa liikuntarakentamiseen. Arkkitehti-lehti opastaa stadionrakentamista seuraavin sanoin ”Jo suunniteltaessa on otettava huomioon taloudellisin rakenne ja tek-

nillinen suoritus (myöskin varusteluiden suhteen); samaten on ratkaistava rakennusainekysymys, jotta kokonaisuus muodostuisi mahdollisimman tarkoituksenmukaiseksi ja jotta hoito- ja ylläpitokustannukset jäisivät mahdollisimman pieniksi.”¹¹ Sereniuksen jalkapallostadion on selvästi pyrkimys tasapainoon taloudellisuuden ja teknillisen suorituskyvyn välillä. Joskin stadionin kokonaiskustannukset ovat aikansa kunnallisiin hankkeisiin nähden suhteellisen korkeat ja katsomo koettiin komeaksi ja loisteliaaksi on se rakennettu yksinkertaisin ja edullisin materiaalein helposti huollettavaksi kokonaisuudeksi.

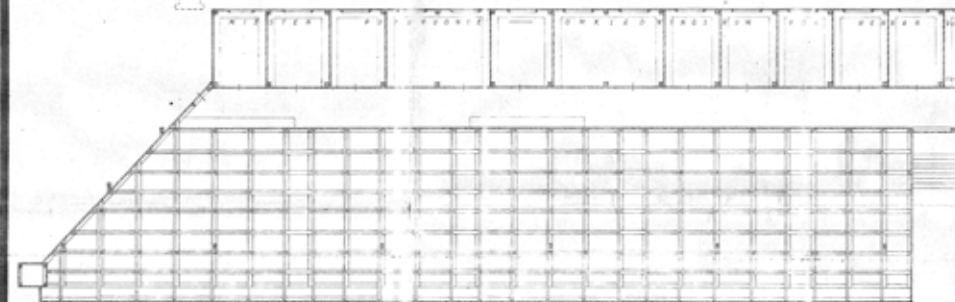
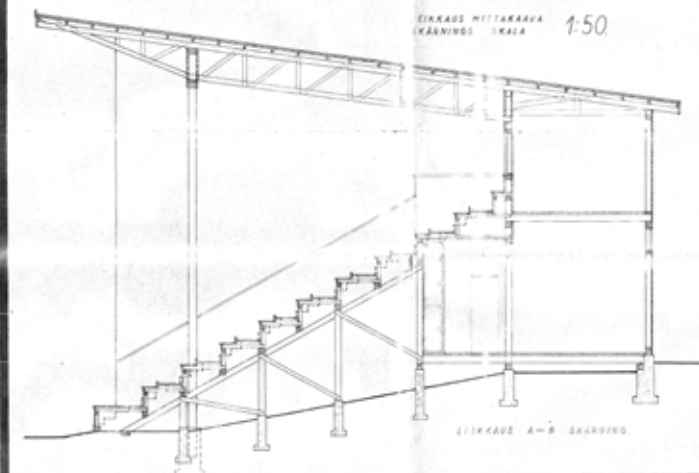
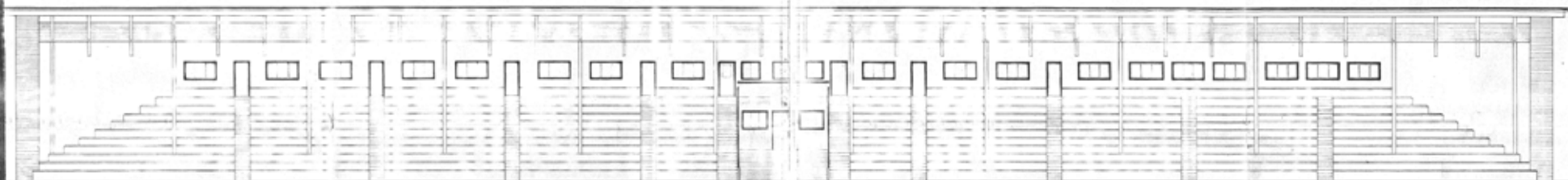
Arkkitehti Ingvald Serenius, 1900-1974.

Seuraavalla sivulla Sereniuksen rakennuslupapiirustukset Hietalahden stadionin katsomoa varten, 1935.

10 Vaasa-lehti 30.5.1937

11 Arkkitehti 1/1933, s.2

PIIRUSTUS VAASAN UUDEN URHEILUKENTÄN KATSOJAPARVEKETTA VARTEN
 RITNING TILL ÅSKÅDARELÄKTARE FÖR WASA STADS NYA IDROTTSPLAN. MITTAKAAYA 1:100.
SKALA

*1/2-35 gottl. J.
 O. J. J. J.*

*1/2-35 gottl. J.
 O. J. J. J.*

011427

Wasa 1925

Katsomo

Katsomossa oli noin 1500 istumapaikan lisäksi alakerroksessa pukeutumistilat ja yläkerroksessa avoin tarjoilutila keittiöineen. Istumapaikkamäärä koettiin suunnitteluvaiheessa suureksi, mutta urheilulautakunta oli ehdottomasti sitä mieltä, että katsomo tuli rakentaa kaupunginarkkitehdin suunnitelmien mukaisesti. Lautakunta kirjoitti kaupunginhallitukselle seuraavaa: ”Tämä määrä ei ole liikaa, sillä on huomioonotettava, että kenttä on tarkoitettu käytettäväksi ei yksinomaan urheilukilpailuja varten, vaan myös muihin tarkoituksiin, kuten suuria maakuntaa ja koko maatakin, käsittäviä voimistelunäytöksiä, laulujuhlia y.m. sellaisia tilaisuuksia varten, millaisia Vaasassa ei aikaisemmin ole voitu järjestää sopivan kentän puutteessa.” Samaisessa kirjelmässä mainittiin Kuopiossa olleen 6000 ja Viipurissa jopa 10000 henkeä urheilukilpailuja katsomassa. Vaasan ollessa ”yleensä urheilullisesti innostunut kaupunki” odotet-

tiin kentälle sen valmistuttua yhtä suurta katsojajoukkoa kuin Kuopiossa.¹²

Perustukset tehtiin pula-ajalle tyypillisestä kivensekaisesta betonista kalliolle. 224 betonista peruspilaria kannattelee penkkirivistöä. 12 vankempaa peruspilaria kannattelee kattorakenteen rautapilareita. Runko koostuu pystysoiroista eli 4”x4” parruista,

ala- ja välipohjaa kannatteli 6”x6” vuoliaiset. Seinät laudoitettiin 6” höylätyillä laudoilla. Kattorakenne muodostui metrin korkuisista kiristetyistä ristikkorakenteista, jotka rakennettiin 4”x4” parruista sekä 3”x9” ja 2”x4” lankuista. Kattorakennetta kannatteli 12 rautapilaria, koostuen NP17 U-raudoista. Vesikatoto oli galvanisoitua peltiä. Puuosat oli lahovaurioiden estämiseksi käsitelty rustikolilla.¹³

12 Urheilulautakunnan kirjelmä kaupunginhallitukselle 4.10.1933

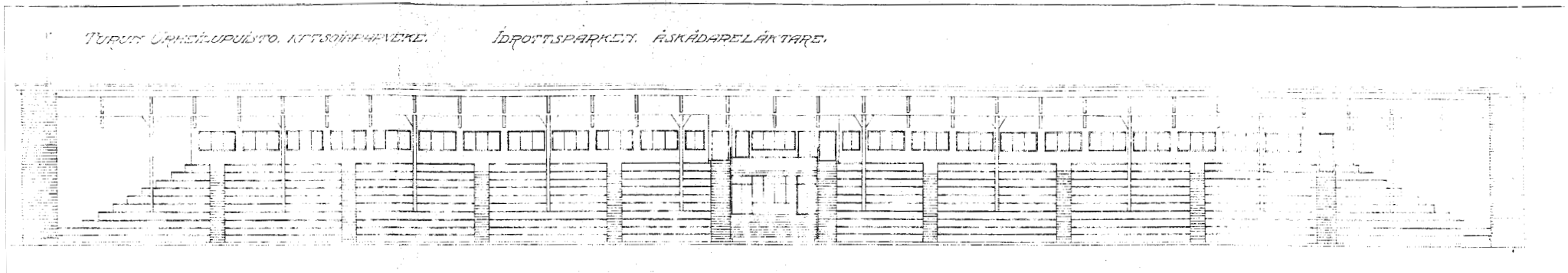
13 Katsomorakennuksen kustannusarvion ja arkkitehtiosaston vuosikertomuksen 1936 mukaan

Puutavara oli otettu kaupungin omasta metsästä, kokonaiskustannusten laskemiseksi.

Katsomorakennusta varten Sereniuksen sanotaan hakeneen innoitusta entisestä kotikaupungistaan Turusta, jossa Urheilupuiston nurmikentän laitaan oli joitain vuosia aikaisemmin rakennettu yleisölle katettu katsomo.¹⁴

14 Turun Urheilupuiston alkuperäinen katsomo tuhoutui tulipalossa 1980-luvulla.

Turun Urheilupuiston katsomon piirustuksista ilmenee sen yhteneväisyys Vaasan katsomon kanssa. 1930-luvun alku.

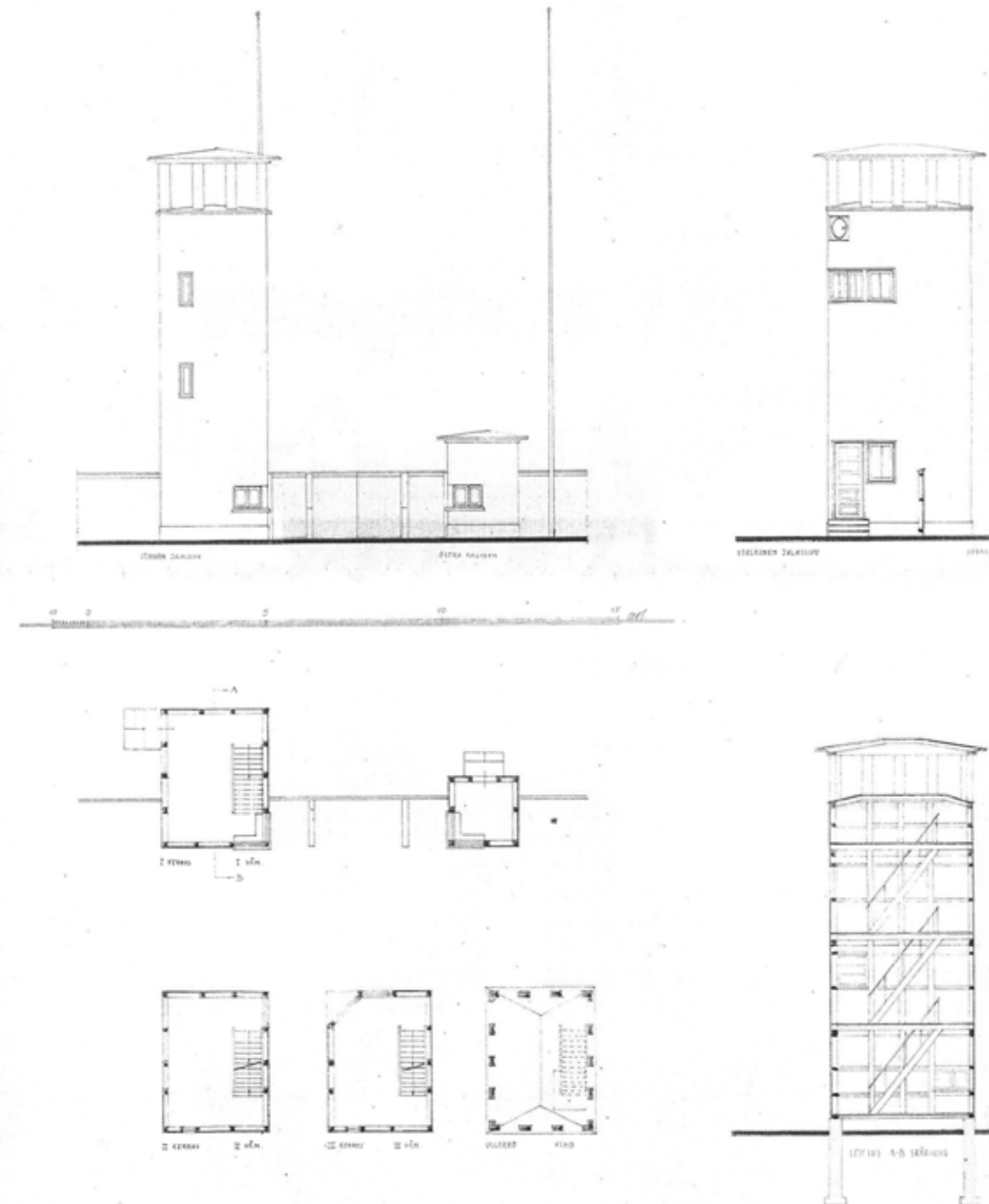
Maratontorni

Kentälle oli sisäänkäynnit sekä Villalle vievältä puistotieltä, että Rantamaantieltä. Rantamaantien sisäänkäyntinä toimi maratonportti, jota vierusti lipunmyyntikioskin lisäksi maratontorni.

Katsomolle oli varattu 73.000 markan määräraha, jonka ylitykseen 13.000 markalla valtuusto myönsi arkkitehtiosastolle oikeuden ”maantien kohdalla olevan pääsisäänkäytävän tornirakennuksella varustamiseksi.” Tornirakennukseen ehdotettiin sijoitettavaksi kilpailukanslia.

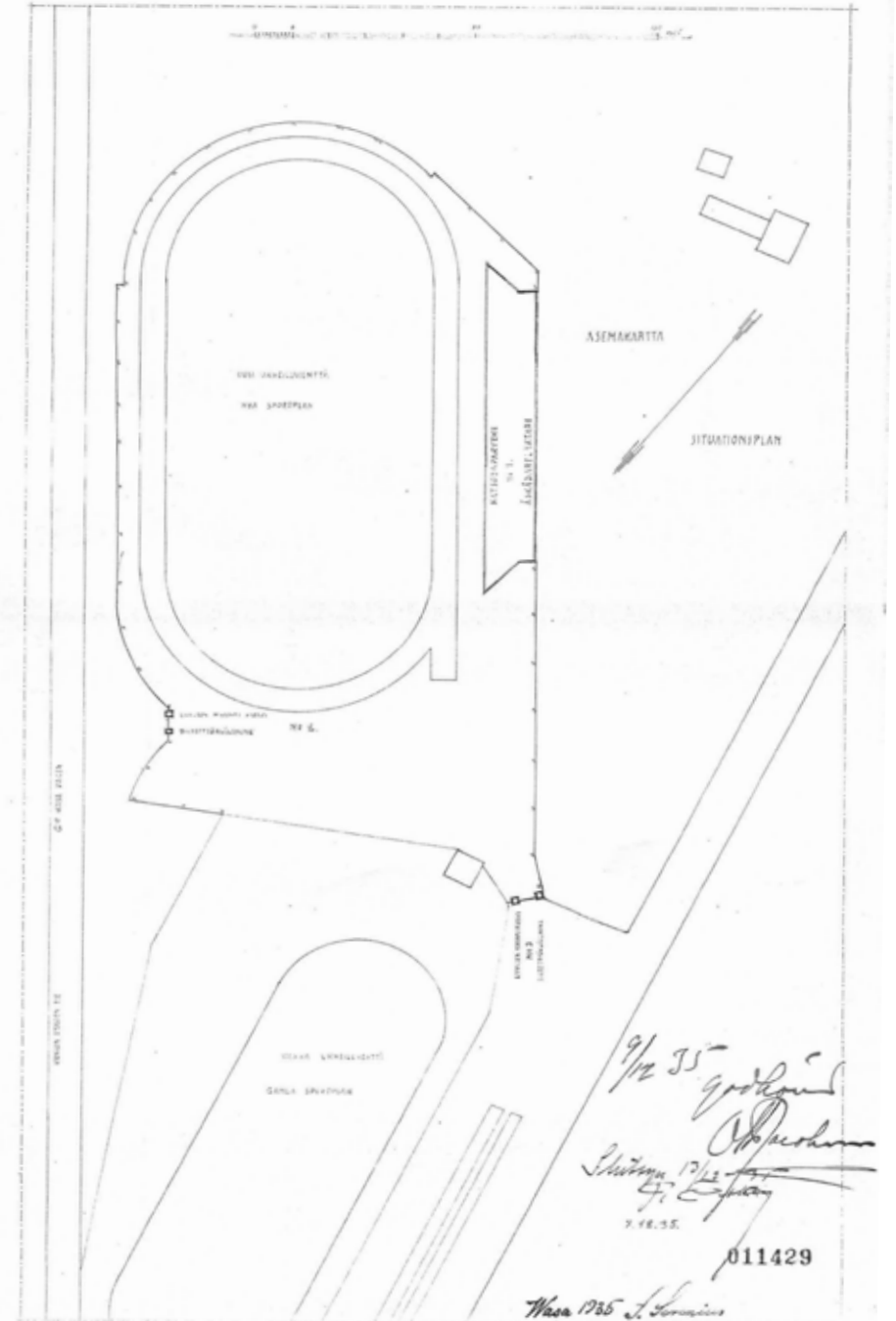
Helsingin Olympiastadionin vuonna 1933 ratkennneen suunnittelukilpailun toisen vaiheen ohjelmaan sisällytettiin niin kutsuttu maratontorni. ”Useilla Euroopan stadioneilla tornia kutsutaan maratontorniksi, korkea torni näyttää symbolisesti maratoonareille tietä maaliin.”¹⁵ Olympiastadionia on eri toimintojensa sovittelulta verrattu vuonna 1928 rakennettuun Jan Wilsin piirtämään Amsterdamin stadioniin. ”Maratonportin kupeessa kohoaa 46 metriä korkea torni. Portille on hyvä näkymä pääkatsomosta, sillä portti on sijoitettu vastapäätä pääkatsomon keskiakselia.” Joskin mittakaava on jotain aivan muuta kuin Vaasan stadionilla, eikä torni sijoitu suoraan vastapäätä katsomoa, ei Sereniuksen tilanjäsentely poikkea

Sereniuksen piirustukset maratonporttia ja -tornia varten,

kovinkaan suuresti luontevasta esikuvasta. Vaasan-
kin kuului saada ajanmukainen maratontorni kun
kaupunkiin kerran ”olympiahengessä” stadionia puu-
hattiin. Tornia on käytetty yleisurheilun kenttäkuu-
lutukseen, näkymät juoksuradalle olivat hyvät. Viime
aikoina siinä on järjestetty VIP-tilaisuuksia.

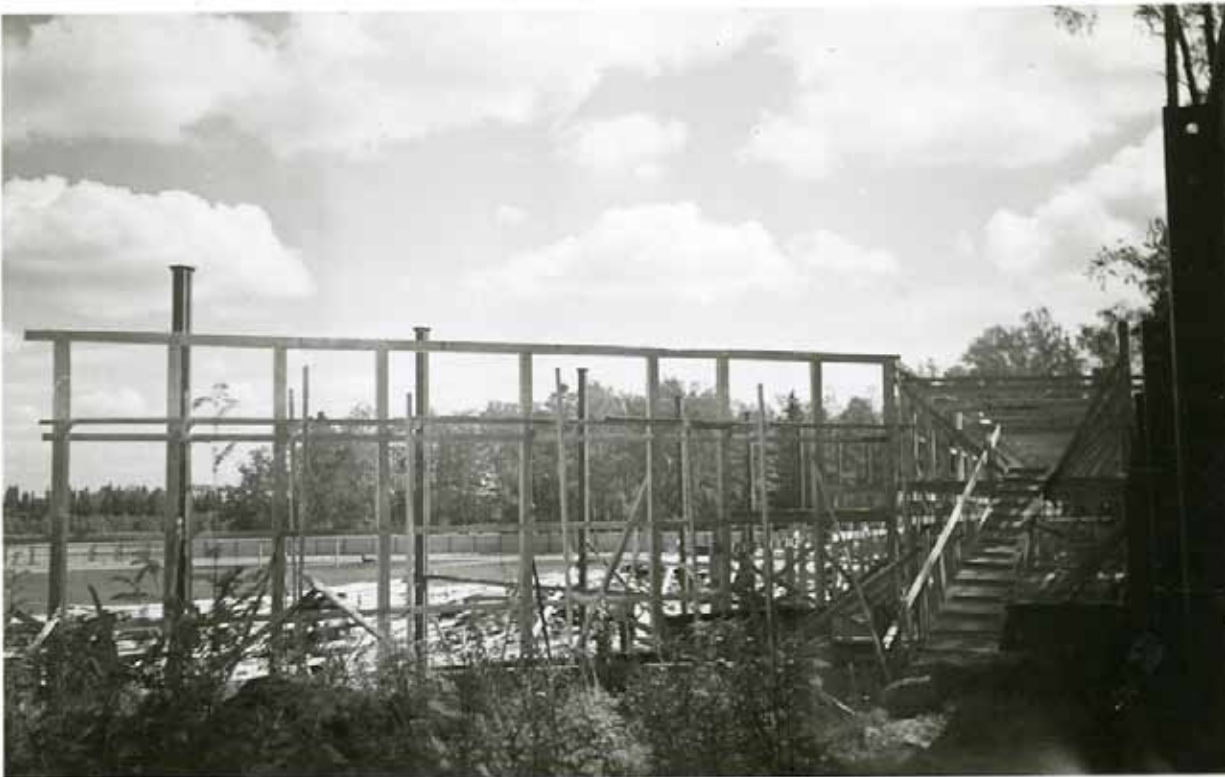
vas. Maratontorni kisaliputuk-
sessa, kuva 1930-40-luvulta.
oik. Sereniuksen asemapiirros
stadionia varten, 1935.

Rakennusaika

Stadionin rakennusaika jaettiin kolmeen vaiheeseen, jossa ensin rakennettiin itse kenttä. Tämän jälkeen pystytettiin stadionin torni ja rakennettiin lipunmyyntikioskit molemmille porteille, sekä aidattiin koko alue. Koko kesä 1936 rakennettiin itse katsomoa, yhteensä viisi ja puoli kuukautta, lopputarkastus oli 4.10.1936. Katsomon valmistumisraportissa

arkkitehti Serenius ehdottaa, että ikkuna-aukot peitettäisiin puuluukuilla talvikaudeksi ”Koska kokemus on osoittanut, että talvikautena tyhjinä olevien rakennusten ikkunaruudut miltei poikkeuksetta särjetään.” Seuraavan vuoden keväänä, eli vuonna 1937, oli kenttä kokonaisuudessaan tarpeeksi valmis, jotta sen voi vihkiä käyttöön 30 päivä toukokuuta.

Katsomo rakennettiin kesällä 1936.

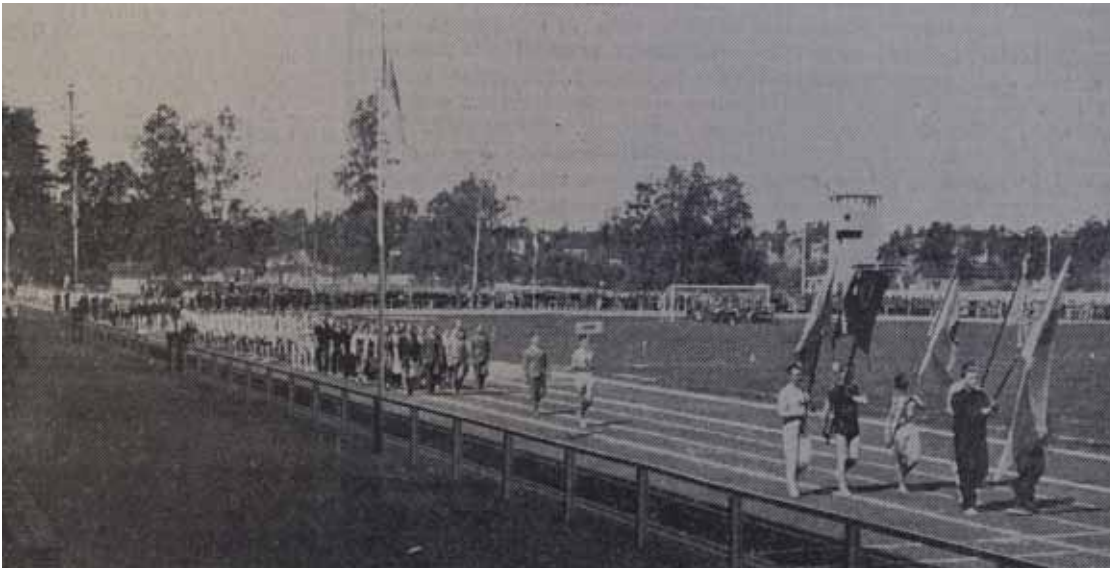
VIHKIÄISET 30.5.1937 - SUURI KANSANJUHLA

vas. alh. "Avajaisten juhlakulkue, Vasamat etunenässä."

vas. ylh. "Uuden kentän juhlava katsomo on kan-soitettu"

oik. "Kaupunginjohtaha Rostén puhuu vihkiäisissä."

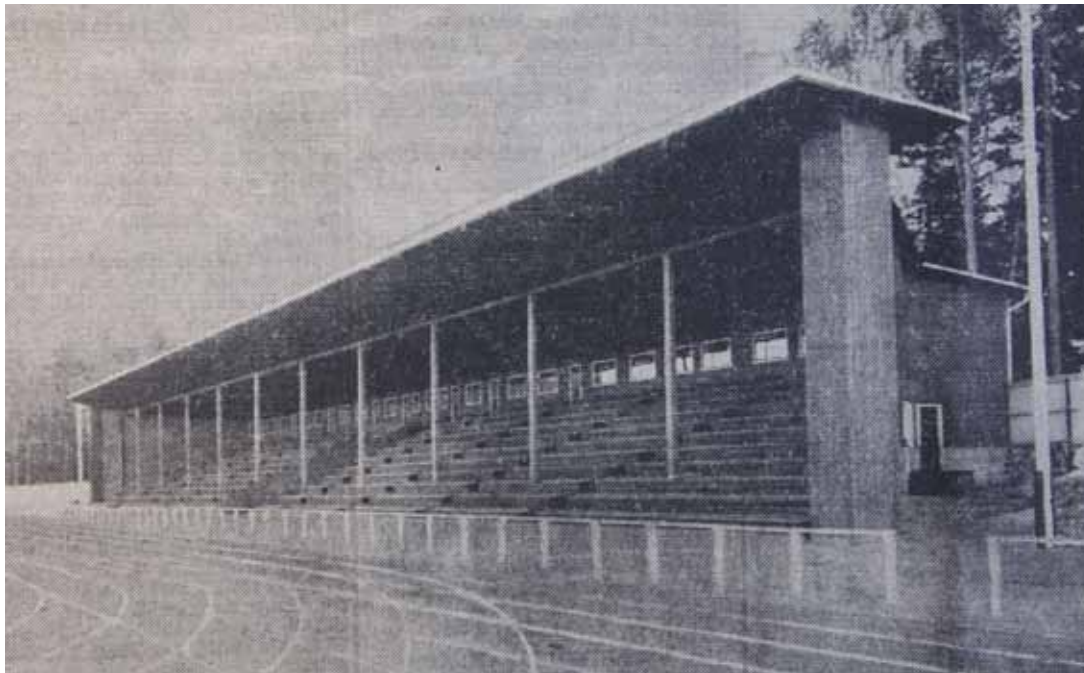

vas. ylh. "Kentän juhlava ja tilava katsomo"

vas. ylh. "Vaasan Naisvoimistelijain joukkue."

oik. Vaasa-lehti raportoi eläväisesti vihkiäisistä toukokuun 31. päivänä 1937.

”URHEILUKENTTÄ JA -VÄLINEET” – AIKANSÄ RAKENNUSOPPI

Kentän rakennussuunnittelussa noudatettiin Hugo Lahtisen ohjeita vuonna 1930 ilmestyneessä kirjassa *Urheilukenttä- ja välineet*.¹⁶ Kirja ohjeistaa seikkaperäisesti kentän perustamiseen, juoksuratojen tekoon ja reunustamiseen. Se vertailee niihin käytettäviä maa-aineskoitoksia ja nurmikenttien nurmilajikesekoituksia ja käsittelee yleensäkin laajasti eri yleisurheilulajien suorituspaikkojen rakentamista. Urheilukentän sijoituksessa ja katsomorakennuksen suunnittelussa on Vaasassa selvästi myötäilty kirjan oppeja.¹⁷

Valmentajana toimivan Lahtisen erikoisosaamista hyödynnettiin päätöksentekovaiheessa ja hän kävi tarkastamassa kentän sijoituksen soveliaisuuden. Puku- ja suihkuhuoneiden rakentamisen suhteen Lahtinen piti, Urheilulautakunnalle osoittamassa kirjeessään, niiden sijoittamista katsomorakennuksen yhteyteen ”suorastaan välttämättömänä”. ”Esim. uudemmissa urheilukentissä ulkomailla koetetaan sovittaa mahdollisimman paljon saman katon alle. Suomessa valitsevaa n.s. koppijärjestelmää ei siellä tapaa.”¹⁸

Uusi urheilukenttä rakennettiin valmentaja Hugo Lahtisen ohjeiden mukaan. Kuva 1930-luvun lopulta

16 VAASA 30.5.1937

17 Hugo Lahtinen: *Urheilukenttä ja -välineet*, Urheilupuiston julkaisusarja, 1930

18 Hugo Lahtisen kirje Vaasan urheilulautakunnalle 18.9.1933

MUUTOKSIA JA KORJAUKSIA

Joskin katsomo rakennettiin suureksi ja tilavaksi kasvoi urheilijoiden tilantarpeet nopeasti. Urheiluseurat toivoivat jo vuonna 1940 kaupungin rakentavan kentän yhteyteen säilytysvajan voimisteluvälineille. Sitä saatiin kuitenkin odottaa aina vuodelle 1949, jolloin Sereniuksen ehdotukselle käymälä- ja varastorakennuksesta myönnettiin rakennuslupa. Näihin aikoihin esitettiin myös useampaan otteeseen toivomus vahtimestarin asunnon rakentamisesta alueelle, mutta esitykset jätettiin pöydälle. Vuodelle 1948 oli varattu 230.000 markan määräraha katsomon laajentamista varten, mutta hanketta ei toteutettu.

vas. Käymälä- ja varastorakennuksen päätyjulkisivu Sereniuksen piirtämänä, 1949.

oik. Näkymä kentän poikki kaupungin suuntaan. Katsomon oikealla puolella erottuu pääsisäänkäyntiportti. Tornin vasemmalla puolella näkyy 1940-luvun lopun käymälä- ja varastorakennus.

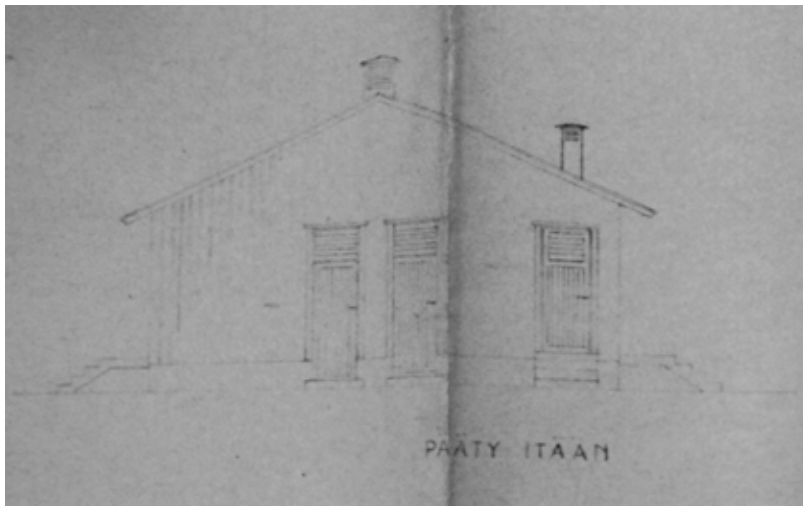
Kaksi vuotta katsomon käyttöönoton jälkeen suoritettiin tarjoilutiloissa Ravintola-asetuksen edellyttämät täydennystyöt. Tähän asti sisätilat ovat ilmeisesti olleet raakalaudalla, nyt ne paneloitiin kapealla viisiponttilaudalla ja maalattiin öljyvärimaalilla ja keittiöön ja tarjoiluhuoneeseen asennettiin linoleumimattot. ”Varkainkatselijat” eivät mitä ilmeisimmin olleet mikään turha pelko, aidan yläreunaan kiinnitettiin samana vuonna kaksinkertainen piikkilanka. Helsingin Eläintarhan kentästä on sanottu samaa: ”Katsomoon oli kova tunku ja se aiheutti myös omintakeisia ratkaisuja. Suomen urheilulehden mukaan «kentän ympäristön puissa istui kymmenittäin poikia todistamassa ihmisen apinasta polveutumista».¹⁹

19 HS 6.8. 2008

Katsomon perustuksia on jouduttu suoristamaan, nostamaan ja korjaamaan alkuvuosilta lähtien. Ilmeisesti perustukset eivät ylety routimattomaan syvyyteen, vaan liikkuvat vuosittain maan jäätymisen ja sulamisen mukaan.

Katsomon miltei jokavuotisiin huoltotoimenpiteisiin on 1950-luvulle saakka kuulunut kattoristikoiden läpipulttien kiristäminen ristikkopalkin jäykkyyden säilyttämiseksi.

Katsomon penkit olivat alkujaan lakatut venelakalla, myöhemmin lakkausta on ajoittain uusittu ja varsinkin alimpia penkkirivistöjä on käsitelty rustikolilla. Rautapilarit on mönjätty ajoittain ruostumisen estämiseksi.

1950-luvulla eristettiin alakerran sisätiloja. Vahtimestarin huoneen viereen järjestettiin työkaluvaja. Alakerran pääportaat uusitaan ja ulkoovia korjataan lautaverhoilulla.

1960-luvun muutokset Hietalahdessa olivat suuret ja jopa aggressiiviset. Hietalahden puisto halkaistiin moottoritieellä, joka johti suoraan kaupunkiin. Setterbergin asemakaavan mukainen suora näköyhteys Kauppapuistikolta Hietalahden Villalle katkaistiin ja Villalle vievä puistikko sai väistyä nelikaistaisen moottoritien alta. Vuonna 1957 vaasalaiset urheiluseurat olivat rakennuttaneet yhteisen tanssilavan Hietalahteen, aivan katsomorakennuksen taakse, seurojen kassoja kasvattaakseen. Tanssilava jäi kymmenen vuoden jälkeen moottoritien jalkoihin. Myös Vanha urheilukenttä sai väistyä rakennustöiden alta, sen kohdalla vedettiin Hietalahden ulosajotie. Moottoritien myötä katosi stadionin alkuperäinen, luonteva yhteys vanhaan puistoalueeseen.

Vanhan kentän purkaminen johti muutostöihin myös uudella kentällä. Vuonna 1966 hyväksytyjen piirustusten myötä käymälärakennus purettiin, sekä lauta-aita vanhan kentän osuudelta. Kulkukäytävät stadionille järjestettiin uudelleen, jolloin alueen pohjoispäädyn portti kaksine lipunmyyntikioskeineen purettiin. Enää ei stadionille päässyt suoraan ryhdikkäästi jäsennetyltä Kauppapuistikolta. Maantien

puoleista aitaa ja sisäänkäyntiä siirrettiin, jolloin stadionin torni jäi alueen sisäpuolelle menettäen täten alkuperäisen funktionsa maratonportin tiennäyttäjänä, lipunmyyntikioskin parina. Kioski purettiin. Nykyiset sisäänkäynnit osoitettiin kentän pohjoispäätyyn, eteläkaarteeseen avattiin toinen sisääntuloportti. Aikaisemmat käymälätoiminnot korvattiin katsomon pohjoispäätyyn kiinni rakennetulla wc-siivellä.

1960- ja 1970-lukujen vaihteessa lämpöeristettiin katsomorakennuksen pukukopit ja suihkuhuoneet ja asennettiin niihin sähkölämmitys. Vuonna 1973 levytetään pukuhuoneikäytävän seinät ja maalataan.

Vuosituhanneen vaihteeseen tultaessa oli tarve lisäkatso-motilasta anniskelualueineen kasvanut. Ark. Yo. Sami Rintamäki laati 1999 suunnitelmat yksinkertaiselle katsomolle kentän eteläkaarteeseen. Suunnitelmat eivät kuitenkaan toteutuneet, vaan samalla sijoituksella Vaasan kaupunki rakennutti paikalle kaksiosaisen siniharmaan Honkarakenteen toimittaman hirsipaviljongin. Rintamäen suunnitelmat katso-montakaisten VIP-tilojen eteläisten osien sisustuksen muutoksista kuitenkin toteutuivat. Tiloihin rakennettiin uusi keittiö ja kylmiö sekä kolme wc-tä. Alkuperäiset sisäpinnat ja paneelit uudistettiin ootraamalla ja listoittamalla.

Vuonna 2006 Arkkitehtitoimisto Aitoaho&Viljanen laati suunnitelmat VIP-tilojen sisustusmuutoksista

katsomorakennuksen pohjoispään osilta. Tiloihin rakennettiin nojailutasoja, kaksi wc-tä ja yhtä keittiön väliseinää siirrettiin. Uusi yhteys tiloista katsomoon avattiin uuden oven myötä.

Vuoden 2006 muutoksena avattiin Vip-tiloista uusi ovi katsomoparvekkeelle. Oven tummanharmaa sävy on vuodelta 2012.

KÄYTÖN HISTORIAA

Hietalahden stadionia käytettiin Kaarlen kentän rakentamiseen saakka 1980-luvulla jalkapallon ohella yleisurheilukilpailuiden järjestämiseen. Vuonna 1948, esimerkiksi, Vasama järjesti yhdes-
sä VIS:n ja Tovereiden kanssa Vaasan ensimmäiset Kalevan Kisat. Vaasan Palloseura ja VIFK käyttivät kenttää kotikenttäänään. Kautta stadionin 75-vuotisen historian on siellä urheilukisojen lisäksi järjestetty monenlaisia ulkoilmakonsertteja, voimistelunäytöksiä ja muita massatapahtumia.

Eri aikojen valokuvat todistavat monipuolisesta käytöstä.

KATSOMON INVENTOINTI

Kohteen karakterisointi

Stadionin olemus perustuu vanhan katsomorakennuksen ja tornin tuomaan menneen ajan urheilutunnelmaan ja jatkuvan käytön ansiota olevaan autenttisuuteen. Takakaarteessa on säilynyt alkuperäinen tilannetaulu kelloineen. Jalkapallokenttää kiertävä huoltotie noudattaa alkuperäisen juoksuradan kaarta. Ajan patinoimat puurakenteet ja ryhdikäs arkkitehtuuri tuovat kentälle uniikin ominaislaadun. Tunnelmaa lisäävät piikkarien nastoittamat jäljet katsomon puupenkeissä. Aluetta kiertävän lauta-aidan sisäpuolella on selvästi kisailtu jo usean sukupolven ajan.

Perusolemusta kuitenkin hajottaa alueen yleinen suunnittelemattomuus, räsistyneisyys ja lisättyjen rakennusten karkeahko toteutus. Eri aikoina alueelle tuodut kioskit ja muut pienet rakennukset ovat varsin huonokuntoisia. Uusimmatkin lisäykset on toteutettu halvasti ja ne ovat nopeasti ränstyneet.

Sponsoreiden mainoskyltit ja teipit dominoivat kohteen ilmettä. Alueen nurkkia käytetään ulkosäilytystiloina ja maa on suurilta osin ylimalkaisesti pinnoitettu asfaltilla.

Arkkitehtuuri

Kevyen ja avoimen pilari- ja ristikkopalkkirakenteen kannatteleva pulpettikatto laskee kentältä pois päin ja katsomon sivuseinät aukeavat kentälle muodostaen katsomosta viuhkamaisen ja kevyen volyymin. Laudoitettut sivutornit ja lähes aukottomat päätyseinät ankkuroivat volyymin luontevasti maahan. Sivutornit tuovat katsomon arkkitehtuuriin sen pienestä mitataavasta huolimatta tiettyä majesteettisuutta.

Katsomo ja kokonaisuuteen kuuluva maratontorni edustavat arkkitehtuuriltaan aikaa, jolloin Suomessa ja Pohjoismaissa oltiin siirtymässä 1920-luvun klassismista funktionalismiin.

Katsomon muotoa ja tilojen jäsentelyä ohjaavat selkeä toiminnallisuus. Katon ristikkorakenteen avoimuus kielii funktionalismille tyypillisestä rehellisyyden ideaalista. Arkkitehtoninen kauneus nousi rakenteellisesta tarkoituksenmukaisuudesta. Julkisivujen koristeettomuus, jopa koruttomuus, kertoo ajan uusista ihanteista, mutta askeettisuus on myös tyyllillistä seurausta pula-ajan sanelemasta kireästä budjetista. Yläkerroksen tarjoilutilojen ikkunarivi on horisontaalipainotteinen, joskaan ei selkeästi nauhamainen. Klassistisen arkkitehtuurin perintöä on kuitenkin havaittavissa keskisymmetrisessä sommitelussa, jota myöhemmät selostuskoppien lisäykset

ovat jonkin verran rikkoneet. Sivustojen monumentaalipilariaiheet ja peittävä pystyrimalaudoitus ovat myös 1920-luvun klassismille tyypillisiä tyylikeinoja. Perinteisen puurakentamisen rakenteellisiin yksityiskohtiin kuuluvat myös sokkelin ja laudoituksen väliset tippalistat.

Katsomon päätyjen monumentaaliset pilariaiheet tuovat sille majesteettisuutta.

Muutokset

Katsomon arkkitehtuuri on pääpiirteiltään säilynyt jokseenkin muuttumattomana.

Alkuperäisissä suunnitelmissa katsomon keskiakselia korosti kolme kaksijakoista ikkunaa, eroten katsomon takaseinän muista kolmijakoisista ikkunoista. Keskimäinen selostuskoppi on ulkonäöltään, laadultaan ja yksityiskohdiltaan jokseenkin muun katsomon veroinen, mutta on rakennettu jälkikäteen. Vuoden 1958 korjausten yhteydessä se mainitaan ensimmäistä kertaa puhuttaessa ”radiokopista”, joten varmana tietona voi esittää sen olevan ensimmäisen kymmenen vuoden aikana lisätty. Kaksi muuta kopiota ovat selvästi myöhemmät lisäykset.

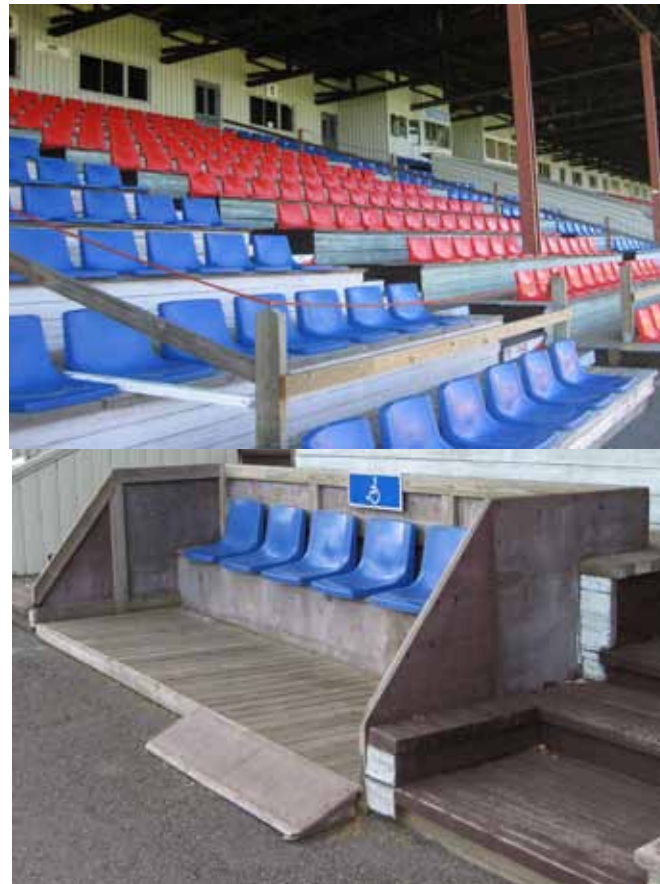
Kommentit

Myöhemmin lisätyt selostustilat rikkovat alkuperäisten suunnitelmien symmetrisen julkisivusommitelun, mutta osoittavat myös miten katsomoa on ajan myötä varovasti sovitettu uusien tarpeiden mukaan. Katsomon katolle on televisiointia varten rakennettu kevyt katoksellinen parveke, jonne yläkerran sisätiloista on avattu luukku tikkaineen. Nämä lisäykset eivät suoranaisesti vaikuta katsomon yleisilmeeseen, mutta erottuvat lähemmin tarkasteltaessa uudemmiksi rakenteiksi. Näin ne tuovat katsomoon tiettyä pitkäaikaisen käytön tuloksena syntynyttä historiallista

kerrostuneisuutta.

Alkuperäisten piirustusten mukaan kattorakenteen ristikkopalkki oli kattotuolien väliseltä osalta tarkoitettu laudoitettavaksi. Valokuvista päätellen ei tämä kuitenkaan ole toteutunut.

Katsomon selkeää arkkitehtonista ilmettä vaimentaa se, että se osin peittyy mainoskylttien ja -teippien alle. Rähjäiseen yleisilmeeseen vaikuttaa inva-paikko-

jen seinämien materiaalivalinta, katsomon eri osioita erottavat oranssit rajaköydet kestopuutolppineen sekä pääsisäänkäynnin aaltomuovisen katosmateriaalin epäedullinen vanheneminen. Uudehkojen muovisten kuppi-istuinten räikeä väritys on huomiota herättävä.

vas. alh. Inva-paikkojen karua materiaalinkäyttöä.

vas. ylh. VIP-paikkojen erottaminen muista kestopuuaidoin ja muoviköysin.

oik. Mainosteippien dominanssia.

Pohjaratkaisu/tilajärjestelmät

Katsomon etualalla on istumapenkit, 1562 paikkaa yhteensä 11 rivillä jaettuna portailla neljään ja puoleen sektioon keskellä sijaitsevan pääsisäänkäynnin molemmin puolin. Katsomon portaiden yläpäässä on ovet VIP-tiloihin, lukuun ottamatta pohjoisimpia portaita, joiden päässä on ikkuna. Takaosan alakerassa sijaitsevat puku- ja suihkutilat, vahtimestarin huone, sekä väline- ja työkaluvarastoja, yläkerrassa VIP-tilat, keittiötiloja sekä radion selostuskopit. Alakertaan käydään katsomon keskiosan pääsisäänkäynnin kautta, myös päädyissä on alakertaan vievät ovet. Alakerran tiloja jäsentää koko katsomon mittainen käytävä, jonka varrella sijaitsevat puku- ja suihkutilat katsomon takaseinää vasten.

Katsomorakennuksen pohjoispäässä on portaikko yläkerrasta ulos.

Muutokset

Alakerran aikaisemmin avoin, kalustevalastona toiminut tila on sittemmin rakennettu umpeen. Siten on muodostettu lisää huoneita uusia tarpeita, kuten dopingtarkastuksia, varten. Yläkerran tarjoilutiloihin on järjestetty uusi kylmiötila, sekä keittiö ja useita wc-koppeja. Vuonna 2006 on katsomosta VIP-tiloihin avattu uusi ovi kentältä katsoen toisena vasemmalta sijaitsevan portaikon päähän.

Kommentit/Toimenpidesuositus

Tilajärjestelmät ja niiden toiminnot ovat säilynyt pääosin muuttumattomina.

RAKENNE

Katsomon alkuperäinen rakennejärjestelmä on seuraavanlainen: Katsomon puinen primääriristikko on jatkuvana rakenteena toteutettu suora ristikkomalli, jonka korkeus on noin 980mm. Se on mitoitettu kolmiaukkoisena ristikkopalkkina. Ristikon alapaarteen mitat ovat 2x 100x100mm ja diagonaalisauvojen 100x100mm. Yläpaarteen mitat ovat 2x 100x50mm. Vetosauvoina toimivat 25mm pultit. Puinen sekundääriristikko on ulokkeellinen ns. pulpettimallinen rakenne, jonka korkeus noin 980mm. Se on mitoitettu yksiaukkoisena ulokeristikkona tukivälinä 8700mm. Ulokkeen pituus on 3600mm. Ristikon

alapaarteen mitat ovat 2x 150x50mm ja diagonaalisauvojen 2x 50x100mm. Yläpaarteen mitat ovat 2x 100x50mm. Ristikon niin ikään puiset pystysauvat on mitoiltu 100x100mm. Primääri- ja sekundääriristikoiden keskeltä-keskelle jako on noin 3000mm. Kattorakennetta kantavat noin 7500mm korkeat pilarit muodostuvat kahdesta vastakkain olevasta teräksisestä U-180-profilista, jotka ovat yhdistetty toisiinsa vinosauvoina toimivin lattateräsvahvikkein. Niitä on yhteensä 12 ja ne niiden väli on noin 8900mm.

Muutokset

Primääriristikko on menettänyt jäykkyytensä ja roikkuu selvästi pilareiden välissä. Tämän johdosta koko katto elää ja aaltoilee. Ristikon vetotangot ja pultit ovat paikoin pahasti ruostuneet.

vas. Kattoristikko notkahtaa pilareiden välissä. oik. Teräspultit ja vetotangot ovat ruostuneet.

Contria Oy on laatinut selvityksen kattorakenteen kantavuudesta ja todennut, että primääriristikon yläpaarre on vahvistettava, primääriristikon yläpaarre on vahvistettava tasonurjaldusta vastaan ja kuormat siirrettävä jäykistäviin rakenteisiin ja sekundääriristikon diagonaalisauva, toinen diagonaali primääriristikosta takaseinään päin, on vahvistettava.

Kommentit/Toimenpidesuosituks

Valokuvista päätellen voi todeta, miten katsomon kattorakenne on pysynyt lähes moitteettomassa kunnossa 1960-luvulle saakka. Oireilu on selvästi yhdistettävissä muutokseen kohteen säännöllisissä huol-

totoimenpiteissä. Kattorakenteen pultteja kiristettiin lähes vuosittain katsomon valmistumisesta lähtien. Vuoden 1956 jälkeen niitä ei ole kiristetty kertaa-kaan. Primääriristikko toimii tarkoituksenmukaisesti vain jännitteessä. Kiristämättä se menettää jäykkyytensä ja siten kantavuutensa.

Kattorakenteen kunto on todettu huonoksi. Se estää kohteen käytön talvisin ja muodostaa tietyn asteisen turvallisuusriskin. Tämän vuoksi on suositeltavaa konsultoida historiallisten kohteiden rakennesanlyysiin ja -suunnitteluun erikoistunutta insinööritoimistoa ristikkorakenteen korjaamisen suhteen.

Lähtökohtaisena pyrkimyksenä on alkuperäisen ra-

kenteen korjaaminen kiristämällä primääriristikon vetotangot varovasti ja asteittain. Ruostuneet vetotangot ja pultit tulisi vaihtaa uusiin vastaaviin. Jos primääriristikon jäykistäminen ei riitä tarvittavan kantavuuden saavuttamiseksi tulisi ristikkorakennetta tukevat

vas. Vielä 1950-luvulla rakenne näyttää olleen varsin hyväkuntoinen.

oik. 1960-luvun puolellavälissä se kärsii jo laiminlyödyistä huolloista.

vaihtoehtot selvittää. Ristikkopalkin vahvistaminen katsomon puolelta, samanlaatuisella puutavaralla ja huomaamattomin, mutta alkuperäisistä rehellisesti erottuvien teräskiinnikkein, voisi olla varteenotettava vaihtoehto.

RAKENNUSOSAT

Perustukset ja runko

Katsomo on aikaisempien tutkimusten mukaan perustettu kiinteälle maaperälle.²⁰ Sitä kantaa betoniset peruspilarit, jotka vuorostaan kannattelevat pystysoiroista koostuvaa runkoa sekä kattorakennetta kantavia teräspilareita. Teräspilareita tukevat peruspilarit ovat mitoitukseltaan muita vankemmat. Katsomon taka- ja sivuseinät tukeutuvat betoniseen sokkeliin, jossa valumuotin vaakasuuntaiset laudanjäljet. Betoni on raudoitettua nk. pula-ajan betonia, jota on sementin säästämiseksi jatkettu kivillä.

Muutokset

Perustukset ovat säilyneet tyypiltään alkuperäisinä. Niitä on kuitenkin jouduttu korjaamaan alusta alkaen routavauroiden takia. Runkoa on paikokottain tuettu

korjausten yhteydessä, suurilta osin alkuperäinen materiaali on silti säilynyt.

Kommentit ja toimenpidesuositus

Katsomon alusta on huomattavan märkä, mikä tuskin johtuu yksinomaan maakosteudesta. Katsomon takana kulkeva moottoritie sijaitsee kaksi metriä korkeammalla kuin kenttä, joten riskinä on, että sadeve-

det valuvat siitä suunnasta katsomon alle. Katsomon takana olevan maaperän ojituksen ajankohtaistaminen on siksi ensiarvoisen tärkeää.

Alusta ei pääse tuulettumaan, johtuen ainakin osittain siitä, että sen edustan ja sivustojen asfaltointi on vedetty aivan katsomon puurakenteisiin saakka ja jopa niiden yli, mikä sinällään myös aiheuttaa laudoituksen ja muiden puuosien lahovaurioita. Alustan

vas. Asfaltti ulottuu puurakenteisiin saakka.

oik. Perustukset ovat liikkuneet lähes vuosittain alusta asti.

²⁰ Keskustan alueelta on laadittu tutkielma, jossa on osoitettu alueet, jotka ovat olleet merenpohjaa ennen alueelle tyypillistä, voimakasta maankohoamista. Schaumanin hankesuunnitelma s. 17

riittävästä tuulettumisesta on huolehdittava.

Alustaa ei ilmeisesti myöskään kovin hanakasti ole siivottu rakennus- ym. puutavarajätteestä, mikä osaltaan edesauttaa kosteuden kerääntymistä rakenteiden alle ja lisää huomattavasti palovaaraa. Alusta on pidettävä täysin puhtaana.

Perustuksia on alkuajoista saakka korjattu lähes vuosittain routavaurioiden takia. Routimista vähentämään on alustaan tuotu solumuovista maaeristettä. Sen teho on kuitenkin mitä ilmeisimmin riittämätön. Kiilaukset peruspilareiden ja pystysoirojen välillä ovat mitä mielikuvituksellisimpia. Osa soiroista lähinnä roikkuvat perustuksia vasten. Kosteuseriste betonipilarin ja puusoiron välillä puuttuu monesta kohtaa.

Katsomon alapohja tulee saattaa kuivaksi ja perustukset uusia kantavaan syvyyteen. Märän maan pääsee

varovasti poistamaan pienellä vyötäröohjattavalla kaurilla. Rungossa ei havaittu merkittäviä lahovaurioita, eikä siihen ole syytä tehdä muutoksia.

Seinät

Seinät ovat pystylaudoitettut, ja rimoitetut. Seinän alareunaa kiertää perinteisesti muotoiltu tippalista. Ylhäällä kattolapteen alla on kattolista.

Muutokset

Seinien alaosia on sivutornien kohdalla paikkailtu levyllä.

Kommentit/Toimenpidesuositus

Alkuperäinen julkisivulaudoitus on hyvin säilynyt.

vas. Julkisivulaudoitusta on paikkailtu levyateriaalilla.

vas. Katsomon alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet hyvin.

Katsomon ympäriltä maanpinta on asfaltoitu aivan katsomorakennukseen kiinni. Paikoittain maan pintaa on nostettu niin, että katsomon sokkeli jää koko korkeudeltaan maan pinnan alle ja asfaltti yltää seinälaudoitukseen. Asfaltissa kiinni olevat puuosat, kuten laudoitus, listoitus yms. eivät pääse kunnolla tuulettumaan ja sitä kautta kuivumaan, vaan saavat lahovaurioita. Maanpinnan taso tulee siksi laskea betonisten reunaperustusten tasolle. Levyin tehdyt korjaukset tulee poistaa ja laudoitus korjata muun laudoituksen mukaiseksi.

Katsomon moottoritienpuoleinen julkisivu on lähes kauttaaltaan töhritty graffitein. Rakennuksen takana oleva pusikoitunut maakaistale tarjoaa töhrijoille suojan toimia huomaamatta. Asiaan tulee kiinnittää huomioita, sillä pusikko lisää samasta syystä huomattavasti myös paloriskiä.

Ikkunat

Katsomon yläkerran VIP-tiloissa on kentälle avautuvat puurakenteiset, pääasiassa kolmijakoiset ikkunat. Päädyissä on alakerrassa kalterein suojatut kolmijakoiset ikkunat. Pukeutumis- ja suihkutiloissa sekä muissa alakerran tiloissa on kolmijakoiset ikkunat länteen, eli moottoritielelle päin. Vanhimmassa selostuskopissa on keskellä nelijakoinen ja sivuilla yksija-

koiset ikkunat. Ne ovat samanlaatuiset kuin katso-
mon alkuperäiset ikkunat. Myöhemmässä vaiheessa
rakennetuissa selostuskopeissa on uudemmat ikkunat.

Muutokset

Alkuperäisten piirustusten mukaan kolmijakoisia ik-
kunoita kentälle oli 18 kappaletta. Keskellä oli kolme
kaksijakoista ikkunaa. Symmetria oli täydellinen. Vie-
lä rakennettua keskiosaan vanhimman selostuskopin,

jäi sen molemmille puolille symmetrisesti asettuvat
kaksi kaksijakoista ikkunaa. Myöhemmät selostusko-
pit muuttivat tämän sommittelun.

Kommentit/Toimenpidesuositus

Ikkunat ovat kaikki alkuperäisiä, lukuun ottamatta
kahta uudempaa selostuskoppia. Alkuperäiset ikkunat
ovat hyväkuntoiset.

Ovet

Yläkerroksen VIP-tiloihin kuljetaan alkuperäisten
puisten peiliovien kautta, joissa lasi yläosassa. Pohjoi-
sin ovista on vuodelta 2006, jolloin sisätiloista avat-
tiin uusi yhteys katsomoon.

Muutokset

Alakerran pääsisäänkäynnin leveät pystylaudoitettut

Katsomo parvekkeen ovien sävy oli
aikaisemmin vaalea.

Päädyn alkuperäinen ulko-ovi on
1950-luvulla korjattu laudoitta-
malla.

Kuppi-istuimia poistettaessa tur-
vamääräysten takia ei jälkien paik-
kaamisessa ole nähty suurta vaivaa.

kaksoisovet on korjauskertomusten mukaan uusittu 1950-luvulla. Päätyjen alkuperäiset peilirakenteiset ulko-ovet on uudistettu ulkopuolelta pystylaudoituksella. Ovien paneloinnit on johdettavissa 1950-luvulle.

Kommentit/Toimenpidesuositus

Yläkerroksen ovet ovat hyväkuntoiset. Värityksen muuttanut 2012. Alakerran päätyovien kunto on huonempi, mutta ne ovat korjattavissa ja entistettävissäkin.

Lattia

Katsomoparvekkeen lattia on puuta. Siinä on jälkiä eriaikaisista kyllästeöljyistä. Piikkareilla kulkeminen on ajan mittaan pistellyt lattiat reikäisiksi.

Kommentit/Toimenpidesuositus

Katsomoparvekkeen lattioita on korjattu ja paikkailtu ajan myötä. Kestopuulla tehdyt korjaukset eivät ole yhtenäiset katsomoparvekkeen alkuperäisten lattioiden kanssa, vaan pistävät ikävällä tavalla silmään. Korjaukset tulisi tehdä samanlaatuisesta ja mitoiltaan yhtenevästä puutavarasta kuin alkuperäiset lattiat. Esiin työntyvät naulojen päät tulisi vasaroida lattia-lankkujen tasoon, mikä on alkujaan kuulunut säännöllisiin huoltotoimenpiteisiin.

Piikkareiden jäljet ovat kohteen käytön ajan myötä tuomaa autenttista patinaa, eikä niihin tulisi suhtautua vaurioina. Ne viestittävät katsomon pitkäaikaisesta käytöstä.

Penkit

Katsomon penkit ovat puiset, umpeen laudoitetut porraspenkit. Niissä on jälkiä eri aikojen lakoista, maaleista ja muista pintakäsittelyistä. Ne on 1990-luvulla varustettu kirkkaan sinisillä ja punaisilla muovisilla kuppi-istuimilla.

vas. Peltikatto oireilee perustusten ja kantavan rakenteen ongelmien vuoksi.

1940-luvun "radiokopin" seinässä on säilynyt vanha kyltti.

Muutokset

Kuppi-istuimia on poistettu porraskäyntien varsilta turvamääräysten takia.

Kommentit/Toimenpidesuosituks

Penkit ovat säilyneet alkuperäisinä varsin hyvin, kuppi-istuimista huolimatta. Kuppi-istuimet ovat kuitenkin kovin huomiota herättävät, mikä ei vanhan katsomon arvonn kannalta ole kaikkein suotuisinta. Vaihtoehtoiset tavat numeroida paikat ja lisätä alkuperäisten penkkien istumamukavuutta tulisi selvittää.

Kuppi-istuimia poistettaessa porraskäyntien sivustoilta on penkkeihin jäänyt ikävät arvet, joiden laastarointi ei ole alkuperäisiin penkkeihin luontuva. Kohdat tulisi korjata huomiota herättämättömiksi samanlaatuisella puutavaralla kuin alkuperäiset penkit.

Vesikatto

Maalattu peltikate.

Kommentit/Toimenpidesuositus

Katsomon puu- ja teräsrakenteiset ristikot ovat vuosien saatossa taipuneet ja vääntyneet, minkä johdosta vesikatto aaltoilee. Oireilun syitä, eli katsomon rakenteellisia ongelmia helpottamalla torjutaan aaltoilun paheneminen.

Yksityiskohdat

Rakenteellisilta yksityiskohdiltaan katsomo on säilynyt alkuperäisenä. Varustelultaan katsomo oli kuitenkin alkujaan hyvin pelkistetty. Opasteet ja valaisimet sekä muut vastaavat ovat tulleet vasta myöhemminä

ylh. Tyyliin sopivat valaisimet eivät ole alkuperäiset.

alh. Vanhat opasteet tuovat autenttisuutta.

aikoina. Juhlavat lipputangot maratonportin kupeissa, sekä katsomon vieressä ja kentän laidalla olivat alkujaan stadionin ainoat koristeet. Se koettiin valmistuessaan silti värikkääksi tiilenpunaisten juoksuratojen, kalkkiraidoitusten ja vihreän nurmikentän ansiosta.²¹

Muutokset

Varustelu ja opastus on lisääntynyt stadionin alueella ajan myötä.

Kommentit/Toimenpidesuosituks

Eri aikojen tuomat lisäykset luovat historiallista kerrostuneisuutta ja sitä kautta arvokasta autenttisuuden tuntua, kunhan ne eivät riitele liiaksi keskenään tai peitä alleen aikaisempia laadukkaampia ratkaisuja. Stadionilla on säilynyt vielä täysin tarkoituksenmukaisia opasteita ja kylttejä vuosikymmenten takaa, mikä lisää sen historiallista todistusvoimaisuutta. Uudemmat kyltit ja mainokset ovat laadullisesti niin heikkoja ja kuitenkin visuaalisesti niin dominoivia, ettei niiden läsnäoloa voi motivoida meidän aikamme lisänä, ilman että niiden kielteinen vaikutus aikaisempaan rakenteeseen myönnetään.

21 Vaasa-lehti 1.6.1937, Vasabladet 2.6. 1937

Materiaalit ja pinnat

Katsomon ulkoseinät ja julkisivujen puiset yksityiskohdat on maalattu vaalean sinivihreällä luultavimmin akryylipohjaisella maalilla.

Penkkiriveissä on jälkiä eri aikojen pintakäsittelyistä.

Yläkertaan vievät ovet maalattiin inventoinnin aikana tummanharmaiksi. Aikaisemmin ne olivat vaalean sinivihreät. Alakerran ulko-ovet ovat harmaat, poh-

vas. 1980-luvulla katsomon penkit maalattiin pastellisävyillä.

kesk. Penkkejä ei sen jälkeen ole maalattu.

oik. Vanhat sähköasennukset ovat arvokkaita yksityiskohtia.

joispäädystä valkoiset. Ikkunapuitteet ovat vaalean sinivihreät.

Muutokset

Katsomon julkisivut olivat vihkiäisten yhteydessä maalamattomat, osittain puuöljyllä, nk. rustikoolilla kyllästetyt. Ikkunapuitteet erottuivat ruskeasta taustaseinästä vaaleammiksi maalattuina.

Julkisivun rustikol-käsittelyn uusimisesta on mainintoja korjauskertomuksissa vuodelle 1955 saakka. Ainakin tästä vielä jonkun vuoden eteenpäin katsomosiis oli ruskea, tervatun puun värinen.

Maratontorni ja lauta-aita sitä vastoin olivat vaalealla ”patenttivärillä”, eli luultavimmin alkydipohjaisella maalilla käsitelty jo vihkiästen yhteydessä. Ikkunapuitteet erottuivat vaaleampina, ikkunanpokat sitä vastoin olivat valokuvien perusteella tummat, todennäköisesti rustikoolilla kyllästetyt.

Julkisivut on mahdollisesti maalattu ensimmäistä kertaa vasta vuoden 1966 suurten muutosten yhteydessä. Silloin katsomoon lisättiin wc-siipi, mikä on antanut

aihetta pintakäsittelyn uusimiselle. 1960-luvun valokuvissa katsomon takaseinä on vaaleaksi maalattu.

1980-luvun valokuvissa penkit ovat uudessa maalissa. Sen ajan vaaleiden pastellisävyjen jälkiä näkyy penkeissä vieläkin, joskin väri on kolmessakymmenessä vuodessa nopeasti kulunut.

Kommentit/toimenpidesuosituks

Katsomon yläkerran kuluneena kesänä suoritettu ulko-ovien värimuutos vaaleista tumman harmaisiin ei ollut edullinen sen tuoman julkisivumuutoksen takia. Aikaisempi vaalea väri oli sama kuin takaseinän lauodoituksen värin, joten ovet sulautuivat diskreetisti julkisivuun. Nykyisellään ne saavat toisella lailla huomiota ja erottuvat taustastaan huutomerkkien lailla, mikä ei ole kohteen yhtenäisen arkkitehtuurin luonteen mukaista.

Maalaustoimenpiteitä varten tulee kohteesta laatia yksityiskohtaisempi väritys selvitys ja sen pohjalta väritys suunnitelma.

Talotekniikka /Sähköt

Katsomorakennus sähköistettiin jo alkujaan, mutta sähköasennuksia ja kaapelointia on lisätty paljon vuosien saatossa ja on lisätty tarpeen mukaan. Vanhojen sähköasennusten, valokytkinten, jakorasioiden ja vastaavien kulttuurihistoriallinen arvo tulee huomioida

sähköremontin yhteydessä. Sähköistyksiä tulee uusia vanhaa säilyttäen.

Katsomon sisätilat

Kuvaus

Katsomon sisätiloissa on tehty korjauksia ja sisustusmuutoksia vuosien mittaan.

Alakerrassa on muun muassa pesutiloja uusittu toistuvasti ja käytävän puulattiaa oioettu ja kohotettu

vas. Alakerroksen käytävän seinät on raakalauodittu.
oik. Alkuperäinen sisäovi alakerrassa.

1990-luvun puoleessa välissä. Alkuperäisiä yksityiskohtia on kuitenkin säilynyt, muun muassa sisäovien osalta.

Alakerran käytävän laudoituksessa on katsomoportaiden kohdalta lahovaurioita ja täyteaine varisee. Yläkerran anniskelutiloja on uudistettu eteläpäässä vuonna 1999 ja pohjoispäässä vuonna

2006. 1990-luvulla tehtyjen muutosten yhteydessä vaihtui sisätilojen väritys ruskeaksi. Alkuperäisiä pintoja ja yksityiskohtia on kuitenkin säilynyt verraten paljon. Lähes kaikki ikkunat ovat alkuperäisiä, joissa eläväpintainen valssattu lasi.

**Vas. ja kesk. Kerrosten välinen portaikko on alkuperäisessä asussaan.
oik. Ikkunadetalji.**

Kommentit/Toimenpidesuosituks

1990-luvun muutokset yläkerrassa eivät ole tyyliltään yhteneväiset katsomorakennuksen alkuperäisen arkkitehtuurin kanssa. Muutokset ovat kuitenkin lähinnä pinnallisia eivätkä estä tilojen palauttavaa restaurointia. Uusimmat muutokset ovat olleet hienovaraisempia ja aikaista vaaleanharmaata ja vaaleankeltaista

väritystä on säilynyt sekä seinäpaneleissa, että

lattioissa. Pohjoispään keittiötilan lattiassa on

säästynyt 1940-luvun linoleumimatto.

Alkuperäiset ikkunat tulee säilyttää kokonaisuudessaan.

Sisätilojen muutostöiden yhteydessä tulisi

konsultoida rakennuskonservoinnin ammattilaista.

vas. Yläkerta on eteläosiltaan 1999-vuoden asussa.

kesk. 2006-vuoden muutokset olivat hienovaraisempia, keittiön seinää siirrettäessä säästettiin alkuperäinen ovi ja värityksessä myötäiltiin vanhoja vaaleita sävyjä.

MARATONTORNIN INVENTOINTI

Arkkitehtuuri

Tornin arkkitehtuurin klassistiset piirteet ovat voimakkaat. Nelikerroksisen tornin yläosa ja maantien puoleisen julkisivun aukotus on puurakenteinen tulokinta romaanisen kauden italialaisesta campanilesta eli kellotornista. Vuonna 1930 Vaasan valmistuneen E. Forsmanin suunnittelema Pohjanmaan museon torni on selvästi stadionin maratontornin vanhempi sisar.

Yläosan tempeliläie on 1920-luvun klassismille tyypillinen. Aihe luontuu maratontornissa käytettynä Olympia-aatteen klassisten kreikkalaisten juurten teemaan ja toimii urheilurakennuksessa symbolina ruumiin pyhäöstä.

Tornin takaosaan on myöhemmässä vaiheessa liitetty yksikerroksinen wc-rakennus.

Muutokset

Maratontornin arkkitehtuuri on säilynyt varsin hyvin. Sen yhteys ympäröivään struktuuriin on kuitenkin muuttunut täysin sisäänkäyntiä siirrettäessä ja maratonportti purettaessa.

Alunperin se toimi lipunmyyn-

tikioskin juhluvana parina portin reunalla.

Tornin yleisilmeen sotkee kuitenkin huomattavalla tavalla dominoivat mainoskyltit, jotka peittävät sen yläosan lähes täysin.

Wc-koppi on lisätty torniin siten, ettei sitä näe kentälle, mutta se erottuu silti lisänä, joka ei luontevasti liity alkuperäiseen arkkitehtuuriin.

Kommentit/Toimenpidesuositus

Mainostus tulisi poistaa tornista täysin. Torni on arkkitehtuuriltaan niin hienostunut ja suhteiltaan ja mitoitukseltaan niin tasapainoinen, ettei se kestä mainoskyltitystä lainkaan. Sen tärkeys maanmerkkinä ja stadionin symbolina tulee huomioida tässä yhteydessä.

Tilajärjestelyt

Torni on nelikerroksinen. Kerrosten välillä on tiikasportaat. Toiseen kerrokseen on rakennettu sekundäärinen wc-koppi, kolmanteen ja neljänteen kerrokseen on järjestetty VIP-tilat.

Alun perin tornissa oli tarkoitus toimia kilpailukanslia. Sitä on käytetty yleisurheilukilpailuiden juonta-

vas. Pohjanmaan museon torni vuodelta 1930 on selvästi Maratontornin vanhempi veli.
oik. Maratontornin klassisoiva julkisivusommittelu.

miseen ja selostukseen. Nyttemmin tornissa on järjestetty VIP-tilaisuuksia.

Muutokset

Alkuperäisten piirustusten mukaan tornin vintti on suunniteltu avoimeksi tilaksi. Vuonna 1968 tehtyjen korjauksen yhteydessä mainitaan maratontornin avonaisiin aukkoihin asennetun suojalasit lumivahinkojen ehkäisemiseksi.

Kommentit/Toimenpidesuositus

Tornin toiseen kerrokseen lisätty wc-tila ja sen vaativat putkitukset alimmassa kerroksessa ovat huomattavan karkeasti toteutetut.

Tornin käyttö erikoistilaisuuksien järjestämiseen uudistaa sen käyttötarkoitusta toimivalla tavalla.

Rakenne ja rakennusosat

Torni on puurakenteinen, runko koostuu pystysoiroista.

Perustukset

Torni on perustettu betonisokkelille, kulmissa on sisäpuolella vankat rautapaalut.

Seinät

Ulkoseinät ovat pystyrimalautaa.

Ikkunat

Kolmannen ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat alkuperäiset puiset ikkunat. Vinttikerroksen lasit on

vas. Stadionin torni ei ole aivan arvoisessaan seurassa.

kesk. Tornin sisätilat ovat alakerroksissa alkuperäisessä asussaan

oik. Selostusikkunat kentälle. Seinäpaneli ei alkuperäinen.

lisätty 1960-luvulla. Alakerran ikkuna-aukot on suljettu levyillä.

Ovet

Ulko-ovi on alkuperäinen puuovi, joka on 1950-luvulla laudoitettu ulkopuolelta pystypaneelilla.

Katto

Ulkokatto on pellitetty.

SISÄTILAT

Lattia

Alkuperäinen laualattia

Seinät

Kahdessa alimmassa kerroksessa ei ole sisäseiniä, eikä eristävää täytettä, ulkolaudoitus on näkyvissä. Ylempien kerroksen ulkoseinät on eristetty ja paneeloitu nk. antiikkipanelilla.

Katto

Ei sisäkattoa muutoin kuin vinttikerroksessa, jossa katto on sisäpuolelta paneeloitu nk. antiikkipanelilla.

Portaat

Tikasrakenteiset avoimet puuportaat.

Kommentit/Toimenpidesuosituks

Sisätilojen uudet paneloinnit eivät tyyliältään vastaa alkuperäistä 1930-luvun tyyliä, vaan viittaavat profiloinnillaan lähinnä 1800-luvun loppuun ja tuovat torniin jokseenkin epämääräisen tunnelman. Tornissa tehtävät toimenpiteet tulisi suunnitella yhdessä rakennuskonservoinnin osaajan kanssa.

MUUT RAKENNUKSET

Stadionia ympäröivä täyskorkea lauta-aita on merkittävä osa sen kokonaisuutta. Kenttä aidattiin jo

ennen katsomon rakentamista ja on siitä lähtien ollut aidattuna. Alkuperäistä aitaa ei enää ole, mutta sen funktio ja tyli on säilynyt, mikä on tärkeää myös vastaaisuudessa.

Eteläkaarten sisäänkäynnin vieressä sijaitseva tilanetaulu on alkuperäinen. Taulun alkuperäinen kello on vaihdettu 1950-luvulla. Tauluun kiinnitetyt mainokset tulisi poistaa. 1960-luvun sisäänkäyntiporttien yleisilme on vaatimaton. 1960-luvun sisäänkäyntiporttien yleisilme on vaatimaton.

vas. Stadionia kiertävällä aidalla on pitkät perinteet. Sillä on merkitystä sekä katutilallisesti, että kaupunkikuvallisesti.

oik. Ottelukello ja tilanetaulu kuuluvat stadionin vanhimpaan rakennuskantaan. Ne ovat vuodelta 1935.

ALUEEN TILAPÄISTÄ RAKENNUSKANTAA

Alueen muut rakennukset ovat tyylieltään ja toteutukseltaan vaihtelevia ja julkisivuiltaan varsin huonokuntoisia. Muun muassa 1990-luvun öljypoltin ja hirsinen anniskelupaviljonki ovat toteutukseltaan huomattavan heikkolaatuisia ja riittelevät alkuperäisen katsomon arkkitehtuurin kanssa.

REFERENSSEJÄ

Suomalaista urheilurakentamista 1900-luvun alussa

Urheilun järjestäytyminen seuratoiminnaksi vilkastui 1900-luvun alussa. Turun Samppalinnanmäelle perustettiin yksityisten ja yhdistysten työllä ja tuella 1890-luvulla urheilupuisto, jossa oli mm. maan ensimmäinen pyöräilyrata. Ensimmäinen urheilukenttä juoksuratoineen rakennettiin 1906–1907 Helsingin Eläintarhaan, kaupungin laajaan Keskuspuistoon. Kilpahiihtoja alettiin järjestää 1870-luvun lopulta lähtien tasamaahiihtona pelloilla ja jäällä. Murto- maahiihtoon siirryttiin 1920-luvulla, jolloin myös tunnetut Puijon ja Lahden hiihtokeskukset alkoivat kehittyä. Kaupunkien varhaisimpia liikuntapaikkoja olivat puistot – esimerkiksi Turussa Kupittaa, Helsingissä Kaisaniemi ja Hesperia.

”Jalkapallon ensi askeleet Helsingissä otettiin juuri Kaisaniemen kentällä 1900-luvun ensimmäisinä vuosina – joidenkin tietojen mukaan jalkapalloa potkittiin Helsingissä ensimmäistä kertaa jo vuonna 1902, mutta varmasti viimeistään vuonna 1906.”²²

Suurten kaupunkien urheilurakentaminen lisääntyi merkittävästi 1930-luvulla, vaikka pula-aika hidasti

kehitystä. Suomen ensimmäinen ajanmukainen stadion valmistui vuonna 1934 Viipurin Patterinmäelle.²³ Istumapaikkoja katsomossa oli 3000.²⁴ Katsomot ovat tähän aikaan erittäin harvinaisia, katetut katsomot yleistyvät vasta 1945 jälkeen suurimmilla paikkakunnilla.²⁵ Turun urheilupuistoon rakennettiin 1934 nurmikenttä, jonka yhteyteen rakennettiin myös katsomo. Samoin nousi Tampereelle ja Kuopioon näinä aikoina ajanmukaiset kentät katsomoineen.²⁶

Helsingin Olympialaisiin valmistauduttaessa rakennettiin suorituspaikkoja pääkaupungin lisäksi myös Tampereelle, Turkuun ja Hämeenlinnan Ahvenistolle. Helsingin olympiakilparakennuksista Olympiastadionin rakentaminen aloitettiin ensimmäiseksi, jo 1930-luvulla.

Vaasan jalkapallostadion on maamme ainoa 1930-luvun stadion, Olympiastadionia lukuun ottamatta, joka on säilynyt katsomoineen meidän päiväämme saakka. Ruotsissa on säilynyt samanikäisiä katsomorakenteita, mutta ne ovat teräsbetonisia.

Eläintarhan kentän katsomo

Suomen ensimmäinen urheilukenttä rakennettiin Helsingin Eläintarhan alueelle. Kentän 1905-1910 valmistunut hyvin säilynyt puurakenteinen katsomo on hiljattain restauroitu. Katsomo on pienehkö katettu ylöspäin porrastuva istumaparveke. Pukutilat sijaitsivat viereisessä paviljongissa. Katsomopenkkien alla on säilytystilaa.

²³ Urheilukenttien Suomi 1930-1966, s.27

²⁴ Urheilulautakunan kirjelmä kaupunginhallitukselle 4.10.1933

²⁵ Hilikka Högströmin mukaan

²⁶ Urheilulautakunan kirjelmä kaupunginhallitukselle 4.10.1933

²² <http://pallonkaikkeus.wordpress.com/2011/02/21/kenttapula-jalkapalloyhteiskunnan-pullonkaulana-helsingin-jalkapallokentat-1919-1939/>

Tampereen kentän katsomo

Hugo Lahtinen viittaa Tampereen, ilmeisesti 1920-luvulla rakennettuun katsomoon kirjelmässään Vaasan urheilutoimelle ja esittelee rakennuksen kirjassaan Urheilukenttä ja Välineet.

Turun Urheilupuiston kentän katsomo

Turun urheilukentän katsomo mainitaan Vaasan stadionin vihkiäisistä raportoivassa lehtikirjoituksessa toukokuussa 1937. Vaasan urheilulautakunnan puheenjohtajan, A. Nelinin mukaan ”on katsomon rakentamisessa noudatettu osittain Turun urheilukentän katsomoa, mutta lienee meidän vieläkin parempi, tosiin sanoen parhain katsomo koko maassa tällä hetkellä.”²⁷

27 Vaasa-lehti 30.5.1937

Helsingin Olympiastadionin torni

”Olympiamenestykset 1900-luvun alkuvuosikymmeninä innoittivat suomalaisia hakemaan kesäolympialaisia Helsinkiin 1930-luvulla. Silloin rakennetut olympiaurheilun kilpailupaikat ja -rakennukset olivat kaikki tyyppiään ensimmäisiä Suomessa ja korkeatasoisia esikuvia urheilurakennusten arkkitehtuurista.”²⁸

Olympiastadionin suunnittelukilpailu oli kaksivaiheinen. Kiinnostus kilpailua kohtaan oli arkkitehtien keskuudessa suuri. Ensimmäisen vaiheen palkitut ja lunastetut ehdotukset saivat jatkaa toiseen vaiheeseen. Kilpailun toisessa vaiheessa määrättiin rakennusaineeksi rautabetoni ja ”että stadion on varustettava tornilla”. Kilpailu ratkesi vuonna 1933. Yrjö Lindgrenin ja Toivo Jäntin voittajaehdotus sekä muita palkittuja esiteltiin laajalti Arkkitehti-lehdessä. Torniaihe sai erityistä huomiota.

Ajankohtaisia eurooppalaisia ja muita kansainvälisiä urheiluareenoja esiteltiin myös laajan kuvamateriaalin kautta, muun muassa Tukholman Olympiastadionin vuodelta 1912, Göteborgin stadion, nykyinen Slottsskogsvallen, 1924, Amsterdamin stadion 1928.²⁹ Olympiastadionin rakentaminen Helsinkiin ja aiheen

28 http://www.rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/artikkelit/fi_FI/Urheilurakentaminen/
Hilka Högström

29 Hilka Högström, Olympiastadionin torni

esittely alan lehdissä lienee toiminut innoitteena Sereniuksen lisätessä katsomoehdotukseensa maraton-tornin.

vas. Turun Urheilupuiston katsomo on toiminut Hietalahden katsomon esikuvana.

Tampereen katsomo 1920-luvulla edestä ja

KULTTUURIHISTORIALLINEN ARVOTTAMINEN

DOKUMENTTIARVOT

Rakennushistoriallinen arvo

Jalkapallostadion edustaa maamme aikaista urheilurakentamista, myös valtakunnallisessa vertailussa. Se on ollut uusimpien suositusten mukaan toteutettu, edistysellinen ja suuri hanke. Hyvin säilyneenä se on historiallisesti todistusvoimainen ja harvinaisena, jopa ainutkertaisena, sen rakennushistoriallinen arvo on merkittävä.

Stadion on Hietalahden Urheilupuiston vanhin rakennettu kokonaisuus ja merkittävä avain alueen kehityksen ja historiallisen kerrostuneisuuden ymmärtämiseen.

Rakennustaiteellinen arvo

Tyylillisesti katsomo ja maratontorni ovat murroskauden tuote, jossa on sekä klassisia että funktionaalisia piirteitä, mikä on arkkitehti Sereniuksen tuotannolle tyypillistä.

Kohteen arkkitehtuuri ja yksityiskohdat ovat varsin hyvin säilyneet ja sen tyylipiirteet ovat yhä selkeästi luettavissa. Tämä pedagogisuus voimistaa kohteen arvoa historiallisena dokumenttinä.

”Vuosien 1928-1939 funktionalistisen kauden sekä

vuosien 1939-1960 välisen jälleenrakennuskauden merkittävä rakennuskanta on Vaasassa melko niukkaa”³⁰, minkä johdosta kohde jo pelkän ikänsä puolesta on paikallisella tasolla harvinaisen.

Teknillishistoriallinen arvo

Kiristämällä jännitetty puinen, pitkänä yhtenäisenä rakenteena jatkuva ristikkoratkaisu on rakennusteknisesti harvinaisen ja edustaa puurakentamisen osaamista ajalta ennen rakentamisen teollistumista. Kohteella on siten teknillishistoriallinen arvo.

Yhteiskuntahistoriallinen arvo

Kohde edustaa aikaista hyvinvointiyhteiskunnan urheilulaitosrakentamista. Stadion liittyy sosiaalishistorian siihen vaiheeseen, jolloin kunnallinen liikuntapalveluiden tarjonta sai alkunsa liikuntaharrastuksen yleistymisestä väestön elintason noustessa.

Stadion on yhä alkuperäisessä käytössään. Käytön jatkuvuus voimistaa sen yhteiskuntahistoriallista arvoa huomattavasti.

KOKEMUKSELLISET ARVOT

Kohteen säilyneisyys ja historiallinen kerrostuneisuus sekä pitkäaikaisen jatkuvan käytön tuoma patina tuo sille autenttisuutta ja voimakasta paikan hengen tuntoa.

Stadion on tärkeä osa laajempaa rakennettua ympäristöä. Se on mittakaavaltaan inhimillinen ja materiaaleiltaan aistillinen. Se muodostaa rajan moottoritien suuntaan ja luo maisemallista avaruutta avautuessaan Rantamaantien suuntaan.

Näkyvänä rakennuksena, johon liittyy pitkältä ajalta monien ihmisten muistoja, kohteella on paikallidentiteettiä voimistava arvo ja symboliarvo. Se ilmentää paikallista ominaislaatua, ”vaasalaisuutta”.

Vaasa-aiheinen postikortti 1950-luvulta. Stadion tornineen alhaalla oikealla.

30 Vaasan kaupungin kulttuuriympäristöselvitys 2010

ARVOJEN HAAVOITTUVAISUUSARVIO

Jalkapallostadionia huollettaessa ja kehitettäessä tulee huomioda sen kulttuurihistorialliset arvot ja niiden haavoittuvaisuus. Kohteen historiallista todistusvoimaisuutta ei saa vähentää muuttamalla sen alkupe-
räistä rakennetta, arkkitehtuuria, tilajärjestelyjä tai käyttöä merkittäväällä tavalla. Toimenpiteiden vaikutus kohteen kulttuurihistorialliseen arvoon tulee arvioida tapauskohtaisesti. Toimenpiteitä suunniteltaessa ja toteuttaessa tulee turvautua rakennuskonservoinnin ammattiosaajaan.

Kohteen ainutkertaisuus maailmansotienvälisenä suomalaisena urheilustadionina on turvattavissa säilyttämisen ja suojelevan huollon kautta. Sen käytön jatkuvuus on tärkeä osa suojelua. Museoituna se menettäisi jatkuvuutensa, mikä heikentäisi huomattavasti varsinkin sen yhteiskuntahistoriallista arvoa.

Stadionin alue ei hoidoltaan ja toteutukseltaan ole kokonaisuudessaan esteettisesti tyydyttävä, mikä rasittaa sen korkeaa kulttuurihistoriallista arvoa. Esteettisten arvojen lisäämiseen pyrittäessä on kuitenkin huomioitava historiallisen kerrostuneisuuden tuoma autenttisuus. Vaurioiden ja pitkäaikaisen käytön tuoman arvokkaan patinan ero tulee myös ottaa huomioon rakenteita ja pintoja korjattaessa.

Kehitettäessä stadionin aluetta tämänhetkisen hankesuunnitelman mukaan, rakentamalla uutta katso-

motilaa kentän muille laidoille, tulisi hankkeeseen osallistua rakennuskonservoinnin ammattilainen tai restaurointiarkkitehti jo suunnitteluvaiheessa. Uusi-
en lisäyksien varovainen sovittaminen arvokkaaseen olemassa olevaan katsomoon ja maratontorniin vaatii erityisosaamista. Mitä aikaisemmassa vaiheessa kohteen suojeluaspektit otetaan hankkeessa huomioon, sitä onnistuneempi lopputuloksesta tulee kohteen kulttuurihistoriallisten arvojen säilyvyyden kannalta.

KANNANOTTO TULEVAISUUTTA AJATELLEN

Vaasan jalkapallostadionin ainutlaatuisuus ja kulttuurihistoriallinen merkittävyys tulee ymmärtää voimavarana, ei rasitteena. Sen historiallinen todistusvoimaisuus ja voimakas paikan henki tuovat sille kehityspotentiaalia, jota vastaavaa ei muualla ole. Sen ainutlaatuisuuteen tulee suhtautua myös taloudellisenä arvona, joka oikein hallinnoituna voi vaikuttaa edullisesti kaupungin kilpailukykyyn. Globaalin yhtenäiskulttuurimme aikana on edukseen erottautuminen paikallisen ominaislaadun kautta oleellinen menestystekijä.

Esimerkiksi Skandinaviassa on toteutettu useita on-

nistuneita kaupunkikehityshankkeita, joissa korjausrakentamisella, rakennussuojelulla ja rakennuskannan historiallisella arvolla on ollut merkittävä rooli kaupungin tai kaupunginosan kehityksessä ja tunnetekemisessä ”city-branding”-työn kautta. Tämän toivoisi olevan myös Hietalahden jalkapallostadionin tulevaisuudennäkymä.

Lähdeluettelo:

Arkkitehti 1/1933

Kantavuustarkastelu - Hietalahden jalkapallokentän vanha katsomokatos, Contria Oy, 2009

Hietalahden jalkapallostadion ja palloiluhalli - Hankesuunnitelma, Schauman Arkkitehdit, 2011

Hietalahden-Purolan laakso, Maisemaselvitys ja ulkoilualuesuunnitelma, Vaasan kaupunki 2007

Hagman, Kaj: Idrottsföreningen Kamraterna Vasa 1900-1950 – En jubileumsskrift
Ilmanen, Kalervo: *Kunnat liikkeellä*, 1996

Höglund, Kaj: *Maali! Vaasalainen jalkapallo 100v.*
Pohjanmaan museo, 1995

Hilkka Högström, *Olympiastadionin torni -Ylevien ihanteiden ikoni.*

Kokkonen Jouko: *Urheilukenttien Suomi (1930-1966)* kirjassa Valtio liikuntarakentamisen linjaajana, 2010

Lahtinen, Hugo: *Urheilukenttä ja -välineet*, Urheiluo-
piston julkaisusarja, Tampere, 1930

Sundqvist, Järvinen, Hietämäki (toim.): *Hietalahti -
kaupunginosa Vaasassa 1350-1992*, Hietalahden pien-
taloyhdistys r.y. 1992, Vaasa

Vaasan kaupungin kulttuuriympäristöselvitys, 2010

Vasabladet 1.6. 1937

[http://www.geni.com/people/Axel-Werner-Gard-
berg/6000000001597318856](http://www.geni.com/people/Axel-Werner-Gardberg/6000000001597318856)

[http://pallonkaikkeus.wordpress.com/2011/02/21/kent-
tapula-jalkapalloyhteiskunnan-pullonkaulana-helsingin-
jalkapalloken
tat-1919-1939/](http://pallonkaikkeus.wordpress.com/2011/02/21/kent-
tapula-jalkapalloyhteiskunnan-pullonkaulana-helsingin-
jalkapalloken-
tat-1919-1939/)

[http://www.rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/
artikkelit/fi_FI/Urheilurakentaminen/](http://www.rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/
artikkelit/fi_FI/Urheilurakentaminen/) Hilka Hög-
ström

Kuvaluettelo:

Valokuvat, joita ei tässä listassa mainita on ottanut
Ruusa Viljanen Rossi

Kantavuustarkastelu - Hietalahden jalkapallokentän
vanha katsomokatos, Contria Oy, 2009: s.31 vas. ja
oik, 36 vas.

Kallioniemi Jouni: Kentiltä ja kokouksista - Turun
kaupungin urheilu- ja liikuntatoimen seitsemän vu-
osikymmentä 1922-1992: s.47 vas.

Hietalahti kaupunginosa Vaasassa 1350-1992: s. 12,
15 vas, 48

Urheilukenttä ja Välineet: s.47 oik ylh ja alh.

[http://www.olympic.org/multimedia-player/all-pho-
tos/1912/01/01/xaaqv010/](http://www.olympic.org/multimedia-player/all-pho-
tos/1912/01/01/xaaqv010/): s. 9 vas.

Vaasan kaupungin kaavoitusosasto: Ilma ja viistoku-
vat s. 7

Vaasan kaupungin valokuvakokelma: s. 20, 21, 24,
25 oik., 27-28, 32, 38 vas,

Vaasa-lehti 31.5 1937: s. 22-23

Vaasan maakuntaarkisto: s. 10

Valtio liikuntarakentamisen linjaajana: s. 15 oik